

Vliv alkoholové závislosti na rodinné prostředí

Miloš Vaľko

Bakalářská práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Miloš Vaško**
Osobní číslo: **H160412**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **Kombinovaná**
Téma práce: **Vliv alkoholové závislosti na rodinné prostředí**

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti alkoholismu, rodiny, prevence a metod řešení.

Příprava metodiky výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu formou dotazníku.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **Tištěná/elektronická**

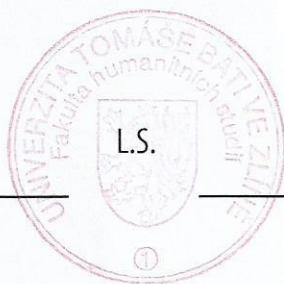
Seznam doporučené literatury:

- HŮLEK Petr a Petr URBÁNEK a kolektiv. *Hepatologie*. Praha: Grada Publishing a. s., 2018. ISBN 978-80-247-2939-8.
JENČ Filip, a kolektiv. *Alkohol jako lék*. Praha: Volvox Globator, 1998. ISBN 80-7207-151-3.
MATĚJKOVÁ, Erika. *Řešíme partnerské problémy*. Praha: Grada Publishing a.s, 2009. ISBN 978-80-247-6544-0.
NEŠPOR, Karel a Ladislav CSÉMY. *Alkohol, drogy a vaše děti: Jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat, jak je zvládat*. Praha: Sportpropag, a. s., 1993.
ROYCE James E. and David SCRATCHLEY. *Alcoholism and the other drug problems*. New York: The Three Press. 1996. ISBN 978-06-848-2314-0.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvín, CSc.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **4. října 2019**
Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2020**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval.
V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 14.3.2020

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá problematikou alkoholové závislosti a vlivu této závislosti na rodinné prostředí. Teoretická část práce je orientovaná na vysvětlení pojmu alkoholismus, jak může působit tato závislost na členy rodiny a jaké problémy může nadměrné užívání alkoholu způsobovat. Praktická část je postavena na dotazníkovém šetření, jehož cílem bylo zjistit, jaké problémy respondentům alkohol způsobil, v jakém rodinném prostředí vyrůstali a zda měli špatný vzor ve svých rodičích.

Klíčová slova: alkohol, alkoholismus, závislost, rodina, droga

ABSTRACT

Bachelor thesis deals with the problems of alcohol addiction and the influence of this addiction on the family environment. Theoretical part clarify the alcoholism its impact on the members of the family and problems which are caused by the immoderate drinking of alcohol. Practical part is based on questionnaire. The goal was to find out which problems caused by alcohol the responders have, in which family environment they grow up and whether they had a bad pattern in their parents.

Keywords: alcohol, alcoholisms, addiction, family, drug

Děkuji panu doc. PhDr. Mgr. Jaroslavu Balvínovi, CSc. za vedení práce a poskytnutí cenných rad, paní primářce MUDr. Adéle Stoklasové a vedení centra Anonymní alkoholici v Uherském Hradišti za zprostředkování dotazníkového průzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM	11
1.1 VZTAH ZKOUMANÉHO TÉMATU K LITERATUŘE DOMÁCÍ, ZAHRANIČNÍ, CIZOJAZYČNÉ	11
2 ALKOHOLOVÁ ZÁVISLOST, RODINNÉ PROSTŘEDÍ A SOCIÁLNĚ- PEDAGOGICKÉ PROBLÉMY	13
2.1 ALKOHOLISMUS	13
2.2 RODINA	17
2.3 ALKOHOLISMUS A RODINA	19
3 SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ PROBLÉMY ZPŮSOBENÉ ALKHOLOVOU ZÁVISLOSTÍ.....	25
3.1 VLIV ALKOHOLISMU U RODIČŮ NA VZDĚLÁNÍ DĚTÍ A JEJICH PROBLÉMY VE ŠKOLNÍCH ZAŘÍZENÍCH	25
3.2 MOŽNÉ DOPADY ALKOHOLOVÉ ZÁVISLOSTI NA FINANČNÍ SITUACI V RODINĚ.....	27
3.3 DŮLEŽITOST SOCIÁLNÍ PEDAGOGIKY JAKO PREVENCE VZNIKU ZÁVISLOSTÍ.....	28
II PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 PRŮZKUM CÍLENÝ NA OSOBY ZÁVISLÉ NA ALKOHOLU	30
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM	30
4.2 CÍL VÝZKUMU	30
4.3 METODA SBĚRU DAT	30
4.4 VÝZKUMNÝ SOUBOR	31
4.5 SHRNUÍ.....	43

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá vlivem alkoholové závislosti na rodinné prostředí. Tématem se již dlouhodobě zabývá velká spousta autorů jak domácí, tak zahraniční literatury a závislosti jsou také hojně diskutovaným tématem v médiích.

Teoretická část bakalářské práce se zabývá pojmem alkoholismus, znaky závislosti na alkoholu, definicemi dle jednotlivých autorů a jaký je samotný průběh závislosti na alkoholu. Teoretická část také řeší alkoholismus u mužů a u žen a jak se závislost na alkoholu léčí a zabývá se mimo jiné i organizacemi, které mají za cíl pomáhat lidem, bojujícím s touto závislostí. V teoretické části je také zaznamenáno, jakým způsobem závislost ovlivňuje rodinu a jaké problémy může v rodině způsobit, ať už dospělým nebo dětem žijícím ve stejné domácnosti.

Jednou z částí práce je také vztah mezi sociální pedagogikou a závislostmi, a to zejména z pohledu sociálně-pedagogických problémů mezi které lze zahrnout např. problémy dětí ve školních zařízeních.

V praktické části bakalářské práce je hlavním cílem potvrdit nebo vyvrátit negativní dopady alkoholové závislosti na rodinné prostředí. Cíl práce je zkoumán především formou dotazníku, kterého se účastnili pacienti režimového pracoviště Psychiatrické léčebny v Kroměříži a členové spolku Anonymních alkoholiků v Uherském Hradišti. Dotazníku se účastnili jak muži, tak i ženy různého věku.

Dotazník má prokázat nebo vyvrátit názor veřejnosti, že závislost na alkoholu má obrovský vliv na členy rodiny, vztahy mezi nimi a alkoholismus lidí, jejichž rodiče požívali alkohol ve větší míře.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 K TEORETICKÝM VÝCHODISKŮM A ZÁKLADNÍM POJMŮM

Bakalářská práce bude v této kapitole zkoumat teoretická východiska, která souvisejí s řešenou problematikou a bez kterých by nebylo možné vytvořit ucelenou práci.

1.1 Vztah zkoumaného tématu k literatuře domácí, zahraniční, cizojazyčné

Problematickou závislosti na alkoholu se zabývá spousta zahraničních a domácích autorů, každý má trochu jiný úhel pohledu či názor na danou problematiku.

Mezi nejvýznamnější autory domácí literatury můžeme zařadit především Prim. MUDr. Karla Nešpora, CSc., který je českým psychiatrem, zaměřující se na léčbu závislostí. Je autorem spousty odborných a naučných knih, týkajících se různých druhů závislostí. Autor ve svých knihách pojednává o tom, jak vznikají závislosti, jak jim předcházet, případně jak s nimi bojovat. Nešpor ve svých pracích často spolupracuje s PhDr. Ladislavem Csémy, který je vedoucím výzkumným pracovníkem Národního ústavu duševního zdraví, a primárně se zabývá výzkumem závislostí.

Ze zahraničních a cizojazyčných zdrojů byly užívány knihy od Glorie Leifer, MA, RN a Jamese E. Royce, S.J., Ph.D.

1.1.1 Domácí literatura

Největší inspirací pro tuto bakalářskou práci je kniha *Středoškoláci o drogách, alkoholu, kouření*, jejíž autorem je Prim. MUDr. Karel Nešpor, CSc. Kniha je zaměřena především na mladistvé a Nešpor se touto cestou snaží pomoci mladým lidem, aby se sami rozhodli žít bez drog, alkoholu a kouření.

Další knihou, která byla hodně využívána během psaní této práce, je kniha *Alkohol, drogy a vaše děti*, Toto dílo také pochází z tvorby Prim. MUDr. Karla Nešpora, CSc., ve spolupráci s PhDr. Ladislavem Csémy. Stejně jako v dalších odborných a naučných Nešporových knihách se také v této knize autoři zabývají problematikou alkoholu a drog, jak předcházet problémům s nimi, jak tyto problémy včas rozpoznat a jak již vzniklé problémy zvládat.

Z české odborné literatury byla použita také kniha *Řešíme partnerské problémy* pocházející z tvorby MUDr. Eriky Matějkové.

MUDr. Erika Matějková studovala psychologii a nyní působí jako praktická lékařka pro dospělé. Je také autorkou hned několika odborných publikací. Lékařka ve své knize popisuje důvody konfliktů, se kterými lidmi chodí nejčastěji do rodinné poradny, cílem knihy je naučit se rozeznávat, co chce partner svým chováním sdělit. V knize se autorka zabývá kapitolami zaměřenými na nevěru a žárlivost, sexuálním nesouladem partnerů, vysokým věkovým rozdílem mezi partnery a co je pro tuto bakalářskou práci nejdůležitější týráním a závislostmi.

1.1.2 Zahraniční literatura

Jako zástupce zahraniční literatury byla zvolena kniha od autorky Glorie Leifer, MA, RN, ta působí jako odborná asistentka porodnického, pediatrického a ortopedického ošetrovatelství v Californii. Ve své knize Úvod do porodnického a pediatrického ošetrovatelství se autorka věnuje především těhotenství a období prenatalního vývoje, zaměřuje se také na porod a možné poporodní komplikace. Pro tuto bakalářskou práci byly stěžejní hlavně ty informace, které se věnují problematice dětí, vyrůstajících v rodině, kde je jeden z rodičů, nebo oba, závislý na alkoholu a jaký vliv má tato závislost a s tím související narušení základního rodinného modelu na dítě samotné. Kniha také popisuje negativní vliv, který mají závislosti na dítě již během těhotenství.

1.1.3 Cizojazyčná literatura

James E. Royce, S.J., Ph.D. je profesorem v oblasti psychologie a dalších studií na Univerzitě v Washingtonu. Ve spolupráci s Dr Davidem Scratchley vzniklo dílo *Alcoholism and the other drug problems*, v níž autoři zkoumají problémy se závislostí na drogách a alkoholu a jejich prevencí. Zkoumají také vlivy, které tyto závislosti způsobují a také vliv alkoholismu na rodinné prostředí a děti. Kniha popisuje pojem alkoholismus, jak působí alkohol na lidské chování, popisuje také typy alkoholiků, jejich charakteristiku, symptomy. Nejvíce využívanou částí knihy byly kapitoly zaměřené na alkoholismus v rodině, změnu rolí, a dopady závislosti na celou rodinu.

2 ALKOHOLOVÁ ZÁVISLOST, RODINNÉ PROSTŘEDÍ A SOCIÁLNĚ-PEDAGOGICKÉ PROBLÉMY

2.1 Alkoholismus

Alkoholová závislost je v dnešní době celosvětový problém. Týká se jak mužů, tak i žen, lidí, kteří jsou velmi movití i těch, kteří majetkem neoplývají. V současnosti se bohužel můžeme setkat se závislostí na alkoholu nejen u dospělých, ale také u nezletilých do 18 let věku.

Martin Slabý ve své knize Smysl života, nezdolnost a závislost na alkoholu poukazuje na fakt, že lidé už nejsou tak orientováni na tradiční hodnoty jako dříve, kdy byli více nábožensky založení a uměli nalézt smysl života. Podle Slabého právě existenciální a duchovní prázdnota jsou důvodem ke vzniku závislostí. (Slabý, 2017)

2.1.1 Definice a znaky alkoholismu

S troškou nadhledu lze říci, že alkohol je starý jako lidstvo samo a stejně tak jsou známé negativní dopady alkoholu na lidský organismus, kdy může docházet jak k fyzickému tak mentálnímu poškození organismu. Za starých časů byl ale alkohol považován za zázračný elixír, který se nepojil s každodenním užíváním a nebyl tedy zneužíván. Ve starých kulturách se opilství trestalo, lidé chovali k alkoholu úctu a využívali jeho zázračnou moc jen při výjimečných příležitostech. (Jenč, 1998)

Negativné účinky alkoholu na lidské zdraví jsou různé. Odlišují se na základě množství konzumovaného alkoholu, věkem a pohlavím konzumenta a také jeho predispozicemi k poškození zdraví vlivem užívání alkoholu. Nadměrné užívání alkoholu může způsobit také velmi vážné onemocnění jako např. rakovinu ústní dutiny, jícnu, žaludku, poškození centrálního nervového systému, v neposlední řadě také poškození ledvin, srdeční arytmie aj. Nadměrná konzumace alkoholu je často nazývána odborným termínem alkoholismus. (Jenč, 1998)

Co se týče osoby závislé na alkoholu, je ve zkratce užíván pojem „alkoholik“. Alkoholikem lze definovat člověka, co alkohol užívá v nevhodnou dobu a nevhodném množství, a vysvětluje si užívání alkoholu různými výmluvami. Často také popíjí skrytě.

„Procento závislých v populaci České republiky se odhaduje na 3-5%. Problémy s užíváním alkoholu má někdy v průběhu života až 30 % dospělé populace.“ (Hůlek, Urbánek, 2014, s. 343)

Není jednoduché poznat osobu, která je závislá na alkoholu, protože projevů je mnoho. Někteří alkoholici pijí sice v menší míře, za to ale častěji, takzvaně „udrží hladinku“, jiní lidé pijí občas, za to ale ve velké míře. Některé typy osob závislých na alkoholu už si, po předchozích zkušenostech, kdy pili alkohol opravdu ve velkém množství, nedají ani kapku tohoto moku. Ve většině případů ale člověk závislý na alkoholu pije v tajnosti.

Karel Nešpor ve své knize popisuje příznaky častého požívání alkoholu. Rozlišuje zde brzké známky: „zrychlený tep, rozšířené zornice, neposednost, bdělost, podrážděnost, vzrušení, třes, podezřívavost, úzkosti, útlum a deprese po doznění účinku drogy.“ (Nešpor, 1992, s. 54)

Nešpor také zmiňuje pozdní známky pravidelného užívání alkoholu: „nespavost, halucinace, pocity pronásledování, slyší neexistující osoby, podivné chování, horečky, pocení, vyrážky (...)“. (Nešpor, 1992, s. 54) Osoba trpící těmito příznaky požívá alkohol často ve velké míře a není tedy těžké takovou osobu rozpoznat.

Ne všechny závislé osoby ovšem oplývají právě těmito znaky. Stejně tak, jako je jedinečný každý člověk na světě, stejně tak lidé se závislostí se mohou značně odlišovat. Velmi často je užívána Jellinkova typologie, která rozlišuje 5 typů osob závislých na alkoholu:

- „Typ alfa: tyto lidé požívají alkohol jako sebemedikaci, aby odstranili špatnou náladu, úzkost či depresi, pro typ alfa je charakteristické, že většinou pijí o samotě
- Typ beta: příležitostní požívání alkoholu, výrazné ovlivnění sociokulturně, tj. častým pitím ve společnosti, tyto lidé mají často tělesné poškození
- Typ gama: také označován jako anglosaský typ, typický preferencí piva a destilátů, závislost na alkoholu, postupně roste tolerance k vypitému množství.
- Typ delta: také označován jako románský typ, typický preferencí vína. Je to trvalé udržování hladiny alkoholu v krvi, bez výraznějších projevů opilosti či ztráty kontroly.

- Typ epsilon: epizodické zneužívání alkoholu, období nadměrné konzumace, střídané abstinencí. Tento typ není příliš častý.“ (www.vitalion.cz)

U Jellinkovy typologie lze zaznamenat, že rozlišuje své typy závislých osob nejen dle chování osoby po požití alkoholu a míry jeho požívání, ale také dle druhů alkoholu samotného.

2.1.2 Vznik a průběh závislosti

Není zcela jednoduché rozeznat, zda je požívání alkoholu již závislostí. Ke vzniku závislosti dochází totiž velmi pozvolně a nenápadně. Postupně se zvyšuje míra tolerance alkoholu a ztráta kontroly nad jeho užíváním, dochází také k zanedbávání svých zájmů a dalších činností, které byly dříve potěšením. Mění se osobnost, tj. chování i myšlení jedince. Těmito změnami postupně alkoholik vysvětluje a omlouvá své pití. Ze začátku osoba závislá na alkoholu zvyšuje konzumaci, aniž by jevila známky opilosti. Později ale začíná alkohol špatně odbourávat a i po malém množství požitého alkoholu jeví známky těžké opilosti. (Šálková, 2010)

Alkohol je jedna z nejlépe dostupných látek, na které je velmi lehké si vybudovat závislost, protože se s ním setkávají i velmi malé děti, a to většinou z rukou rodičů. Lidstvo je na malinké dávky alkoholu připravováno již během svého dětství. Není tedy divu, že se může toto ochutnávání rozvinout i v závislost. Každý člověk se jistě v duchu může zamyslet, kde je ona hranice poznání závislosti na alkoholu u většiny z „příležitostných“ konzumentů alkoholických nápojů. Je velmi těžké bez příslušného vyšetření vedeného odbornou osobou rozeznat, zda se již u osoby jedná o závislost na alkoholu, a to z důvodu, že míra konzumace alkoholu je u každého jiná.

2.1.3 Alkoholismus u žen a mužů

Vzhledem k rozdílnosti vzhledových a fyziologických znaků lidského těla obou pohlaví, je u nich taktéž rozdíl v četnosti výskytu závislosti na alkoholu. Z těchto důvodů mají ženy při stejné dávce alkoholu vyšší hodnoty a také odbourávají alkohol hůře než muži. Závislost u žen se objevuje po kratší době a užívání menších dávek alkoholu než u opačného pohlaví. Co se týče mužů, je pití alkoholu ve společnosti bráno téměř jako společenská povinnost, u žen tento jev není až tak obvyklý. Je tedy menší pravděpodobnost potkat ve společnosti „ovíněnou“ dámu než opilého muže.

Erika Matějková ve své knize, Řešíme partnerské problémy, poukazuje na to, že „(...) muži jsou často pod vlivem alkoholu baviči společnosti, ženy je zvýšeně vyhledávají pro jejich dobrou náladu a bohorovnost.“ (Matějková, 2009, s. 125) Matějková také zmiňuje, že ženy častěji pijí tajně, či se schovávají s alkoholem.

Alkoholismus se většinou začne rozvíjet u žen, které mají dobré společenské postavení tj. dobrou práci, přátele, rodinu i finance. Tyto ženy nejprve pijí ve společnosti, posléze si rády zpestří den kapkou alkoholu také o samotě a tímto rozvíjí svou závislost.

Naopak u mužů může alkoholismus souviset s jejich profesí. Mnoho mužů konzumujících alkohol ve větší míře toto činí kvůli svému zaměstnání, ve kterém mají větší zodpovědnost za své špatné rozhodnutí a pochybení, a také kde na ně působí větší míra dlouhodobě trvajícího stresu.

2.1.4 Léčba alkoholismu a pomáhající organizace

Rozdělit léčbu alkoholismu můžeme na dvě hlavní odvětví. Prvním z nich je podstoupení této léčby dobrovolně, to znamená z vlastní vůle a rozhodnutí daného jedince. Jedná se o ambulantní léčbu, kdy dotyčný dochází do příslušného protialkoholního zařízení dle jeho otevírací doby. Zde se u jedince nejprve provede vyšetření, které určí jeho diagnózu, rozdělí ho do určité kategorie související se stádiem alkoholismu a následně se pro něj určí nejvhodnější forma samotné léčby. V těchto zařízeních jsou k dispozici odborníci v oboru a jedná se převážně o lékaře, zdravotní sestry, psychology a psychiatry.

Druhým odvětvím je podstoupení léčby jak dobrovolně, tak i nedobrovolně a to rozhodnutím soudu soudním příkazem nebo rozhodnutím jiné státní organizace, a jedná se tedy o ústavní léčbu. V České republice tato léčba trvá nejčastěji 3 měsíce, avšak je zde možnost trvání i více než rok. Ústavní léčba může následovat již při docházce nebo ukončení ambulantní léčby. Ambulantní léčba, která je zpravidla dlouhodobá, by měla automaticky navazovat na předešlou ústavní léčbu. Je to z důvodu samotného onemocnění alkoholismem, které je dlouhodobé a někdy je na celý život a po skončení léčby je touto formou možnost poskytovat nadále léky. Ústavní léčba má oproti ambulantní léčbě více pestrý program zahrnující jak různé terapie, tak i přednášky o pochopení závislosti a léčby samotné. Další nespornou výhodou této léčby, kterou popisují autoři v knize Hepatologie, je vytržení jedince z jeho dosavadního prostředí, které ho negativně ovlivňuje, jakož

i zákaz styku s osobami od kterých by mohl alkohol získat. V porovnání úspěšnosti je ústavní léčba úspěšnější než léčba ambulantní. (Hůlek, Urbánek, 2014)

Po absolvování ambulantní nebo ústavní léčby je neméně důležitá následná péče. Tato péče se nesmí u jedinců, kteří mají problémy s alkoholem podcenit. V životě alkoholika, který dokončil léčbu, nastává opětovné začlenění se do normálního života spojeného s adaptací do společnosti bez alkoholu. Toto období, které trvá 6 – 12 měsíců je pro něj velice rizikové, protože je největší pravděpodobnost s návratem k alkoholu. Je to dáno zejména velkým nátlakem, kdy je třeba po léčbě vyřešit spoustu osobních záležitostí týkajících se především bydlení, zaměstnání a financí. Z těchto důvodů následná péče zohledňuje, zprostředkovává a poskytuje lidem v tomto rizikovém období pomoc, než zvládnou svoji resocializaci.

V České republice se léčbou zabývají především psychiatrické léčebny, které umožňují ústavní léčbu osob závislých na alkoholu.

2.2 Rodina

„Rodina zajišťuje biologické potřeby, bezpečí, emoční zázemí, je prvním místem socializace a také místem, ve kterém se vytváří základy postojů, názorů, hodnotových systémů, přístupů ke světu a ostatním lidem.“ (Mahrová, 2008, s. 101)

Jinými slovy lze říci, že rodina je malá společenská skupina osob, která zajišťuje výchovnou a socializační funkci, dále také funkci biologickou, emocionální, ekonomickou a kulturní, většinou je postavena na dlouhodobém partnerství osob. Do rodiny lze zařadit pár, který své partnerství upevnil svatbou, ale také páry, které žijí tak zvaně na hromádce, tedy jako druh a družka. V minulosti bylo samozřejmostí, že do rodiny patří také děti. V dnešní době je ale trendem žít pouze párovým životem nebo jen s jedním dítětem. (Mahrová, 2008)

2.2.1 Typy rodin

Typy rodin lze rozlišovat na základě spousty kritérií. Na základě úplnosti rozlišujeme rodinu:

- a) Vlastní formálně úplná rodina (děti a jejich vlastní rodiče)
- b) Formálně úplná rodina (jeden z rodičů je nevlastní)
- c) Formálně neúplná rodina (dítě žije pouze s jedním z rodičů)

- d) Neformálně úplná rodina (rodiče nejsou oddáni)
- e) Neformálně neúplná rodina (rodiče spolu nežijí a nejsou rozvedeni)

Podle funkčnosti dělíme rodinu:

- a) Funkční – rodina s dobrými vztahy, rodiče společně s dětmi plánují různé aktivity a mají zájem o dobrou budoucnost dětí, je zde zajištěn dobrý vývoj a výchova dětí.
- b) Problémová – v rodině se vyskytují problémy např. špatná ekonomická situace způsobená vážným onemocněním nebo rozvodem, rodina je schopna tuto situaci zvládnout sama nebo jen s drobnou pomocí ostatních.
- c) Dysfunkční – rodiče nejsou schopni zajistit potřeby dítěte, rodina tedy neplní svou funkci a je zde ohrožen vývoj dětí, v tomto typu rodiny může jeden z rodičů nebo oba užívat alkohol nebo drogy, rodina může mít špatnou finanční situaci a úroveň bydlení. Tento typ rodiny potřebuje pomoc sociálních institucí, není schopna zvládnout situaci sama.
- d) Afunkční – rodina není schopna zajistit dětem ani základní potřeby, je nutné dětem zajistit péči v jiném zařízení. Děti mohou být umístěny do dětského domova, v lepších případech jsou vychovávány v pěstounské péči nebo adoptovány novými rodiči. (Kopecká, 2015)

2.2.2 Vliv rodiny na vývoj člověka

Rodina je základní a nejvýznamnější sociální skupinou, která má vliv na vývoj jedince. Tato malá sociální skupina by měla poskytnout sociální a ekonomické zázemí pro dítě. Dětem by také měla poskytovat emoční vazby a stimuly, a předat jim základy vztahovosti, dává dítěti jakýsi předobraz toho, jak to ve společnosti funguje. Rodina je základním činitelem, který dítě socializuje a měla by tedy předat dítěti orientaci v sociálních zvyklostech, základech slušného chování a také každodenních návycích jako např. denní hygiena. Šnýdrová uvádí, že „sociální zkušenosti dítěte vytvářejí tzv. bazální osobnost, tj. jakýsi psychický základ, který zobrazuje konkrétní situaci jedince a s ní spojené emoce. Znamená to, že zdrojem bazální jistoty či úzkosti (nejistoty) je kvalita a dostatek či naopak nedostatek pozitivních emočních vztahů, které sociální prostředí (zejména rodina a hlavně matka) projevuje dítěti, a s tím související rodinná výchova, míra sociální izolace apod.“ (Šnýdrová, 2008, s. 25)

Děti jsou velmi ovlivňovány hodnotami, které uznávají jejich rodiče. Nešpor se ve své knize zmiňuje o hodnotách, které pomáhají dětem odmítat návykové látky a tím předcházet závislostem na nich:

- 1) Rodiče by měli dětem zdůvodnit škodlivost na návykových látkách, jako jsou drogy nebo alkohol
- 2) Děti by měli mít možnost se nezávisle rozhodovat
- 3) Rodiče by měli děti učit jak se starat o své duševní i tělesné zdraví
- 4) Děti se musí naučit jak být zodpovědný za své činy (Nešpor, 1992)

Ačkoliv má rodina na vývoj jedince velmi významný vliv, může se také stát, že i z dysfunkční rodiny vyroste psychicky vyvážený a zdravý jedinec. Stejně to platí i v opačném případě. Z perfektně funkční rodiny s ukázkovou výchovou může vyrůst jedinec, který bude nějakým způsobem psychicky narušený. Samozřejmě je vždy lepší, pokud má dítě vzor ve svých rodičích, kteří v ideálním případě nekouří, neopíjí se a alkohol konzumují jen příležitostně, nekonzumují bez lékařského doporučení spoustu léků, odmítají rizikové chování např. řízení pod vlivem alkoholu, setkávají se s lidmi, kteří se dokážou bavit bez alkoholu a nevnučují alkohol hostům. (Nešpor, 1992) S postupem času rodina přestává být jediný socializující činitel. Na vývoj osobnosti má významný vliv také škola nebo vrstevníci.

2.3 Alkoholismus a rodina

Alkoholismus neničí život pouze samotnému alkoholikovi, ale zasahuje do života také členům jeho rodiny. Jsou situace, kdy partner nebo partnerka nedokáže opustit svůj závislostí trpící protějšek a snáší dále útrapy s alkoholismem spojené. Alkoholismus rodičů má také významný vliv na děti. Mnohdy by bylo lepší, aby děti vyrůstaly pouze s jedním nezávislým rodičem, než s oběma kde jeden trpí závislostí. Odbornou pomoc potřebuje nejen osoba závislá na alkoholu, ale také rodina této osoby, protože rodina je nemocná stejně jako alkoholik sám. Pokud se totiž vyléčený jedinec vrátí zpět do nemocného prostředí, jeho šance na úplné vyléčení ze závislosti se výrazně snižují. Soužití s alkoholikem může způsobit také to, že ze zdravě smýšlejícího jedince se po boku závislé osoby stane osoba s neurotickým chováním. Velmi obvyklý scénář je, že alkoholik pod vlivem své drogy napadá členy své rodiny, ať už slovně nebo fyzicky nebo jeho partnerovi pouze dojde trpělivost a dá alkoholikovi ultimátum. Ten ovšem, po vystřízlivění, přijde,

svého partnera odprosí, slíbí, že už to neudělá a bude se chovat slušně a partner ho přijme zase zpět. (Royce, Scratchle, 1996)

Pokud problém s alkoholismem v rodině vznikne a rodič je ochoten si nechat pomoci, pomůže tím také dítěti. Někdy je ale nezbytné, aby se rodič znovu naučil rodičovským dovednostem. Musí se znovu naučit organizovat dětem čas, vymezovat jim hranice a komunikovat s nimi. Je nesmírně důležité si stanovit pravidla a také je striktně dodržovat, je také vhodné požádat o odbornou pomoc.

2.3.1 Manželství a partnerství alkoholiků

Pokud je jeden z partnerů závislý na alkoholu, druhý partner má pouze 3 možnosti, co dělat:

- 1) tolerovat partnerovu závislost
- 2) donutit partnera abstinovat
- 3) opustit partnera

Pokud si partner nebo partnerka zvolí první možnost, je to vůbec ta nejhorší možná varianta. Krýt a omlouvat partnerovu závislost je nejjednodušší cestou, jak závislost více prohloubit. V těchto případech se také mnohdy stává, že je závislé osobě vyhrožováno rozchodem či rozvodem, ale partner není schopen alkoholika opustit. Závislost se tedy zhoršuje a výhrůžky zanedlouho ztratí svoji váhu.

S člověkem, který je pod vlivem alkoholu by se nemělo diskutovat, protože ve svém alkoholovém opojení je ochoten přistoupit na vše. Nejlepší variantou, kdy s alkoholikem vyjednávat je když je střízlivý, problémem ale je, že takových chviliek moc není, a proto je velmi těžké donutit partnera abstinovat. Pokud se závislé osobě podaří abstinovat týden nebo měsíc, ještě nemá vyhráno. V léčebnách považují za úspěch až to, když alkoholik vydrží abstinovat minimálně rok.

Je pochopitelné, že rozvod je mnohdy nejlepší řešení pro oba partnery, případně i pro jejich děti je rozvod či rozchod a pro osobu závislou na alkoholu je to většinou také přijatelnější, než léčba. (Novák, Šmolka, 2016)

Dříve se alkoholismus objevoval převážně u mužů a „ještě do nedávna byl uváděn poměr mužů a žen 10:1, nyní 5:3.“ (Novák, Šmolka, 2016 s. 90-91)

Tento nárůst je pravděpodobně dán zvyšující se emancipací.

Alkoholismus s sebou nese také velké následky pro celou rodinu a obzvláště, když jsou členy rodiny děti. Pokud je závislý otec, následky nejsou tak vážné, jako když je závislá matka. Závislost na alkoholu ničí nejen rodinu jako celek, ale také jednotlivé členy této rodiny. „Problémy spojené s alkoholem jsou v celém světě klasifikovány především jako problémy zdravotní. Stranou pozornosti však nezůstávají ani neméně důležitá, a v některých případech i důležitější hlediska, a to sociální a ekonomická.“ (Šálková, 2010, s. 35)

Alkohol má negativní vliv na vztahy v rodině a brání řešení běžných rodinných problémů. Stává se nemožné řešit situace za pomoci kompromisu, právě naopak vzniklé problémy se řeší alkoholem. V rámci rodiny nastávají dvě situace, vzniklé závislostí člena nebo členů na alkoholu. Alkoholici své pití buď zdůvodňují anebo jej tají. Pokud je závislost utajována, dochází k nabourání vzájemné důvěry, narušení komunikace a změně priorit. Pokud si alkoholik svou závislost obhazuje, rozvrací tím vzájemné vztahy, pozitivní projevy emocí i sexualitu. Závislý jedinec tedy nemůže vykonávat v rámci rodiny základní funkce - ekonomickou, reprodukční, výchovnou, ochrannou aj. (Šálková, 2010)

Podle statistik muži častěji pijí alkohol, nicméně ženy mají vyšší hodnoty alkoholu v krvi po vypití stejného množství alkoholu. Pokud trpí závislostí na alkoholu muž, je pro ženu situace v rodině sice těžší, protože vše musí zvládat sama, na druhou stranu má ale možnost sama rozhodovat, což zvládají především samostatné a ambiciózní ženy. V momentě, když se muž ze závislosti vyléčí a začíná zase jevit zájem o svou rodinu, může mít žena pocit, že vyléčený alkoholik zasahuje do jejích kompetencí. Ambiciózní ženy jsou většinou úspěšnější, pokud se jedná o donucení partnera k léčbě. Pro většinu žen je velmi těžké opustit svého závislého partnera.

Větší problém nastává, pokud je závislá žena, což má na chod rodiny významnější vliv. Ženy většinou pijí o samotě, za zdmi svého obydlí, dokážou svou závislost skrývat lépe, než muži. Chod rodiny musí přebrat muž s dětmi, což je velmi náročné. Pro muže je také jednodušší opustit svou závislou partnerku.

V rámci rodiny je někdy nemožné, aby muž či žena opustili svou druhou polovičku, která trpí závislostí na alkoholu. Mezi nejčastější příčiny setrvávání ve vztahu s alkoholikem jsou děti a strach, že je rodič, ač v jejich zájmu, připraví o otce či matku. Dalším velkým problémem je finanční situace. Velmi často nastávají otázky: „Kde budu

bydlet? Z čeho budu žít děti?“ Ačkoliv může dotyčný požádat o pomoc v pomáhajících organizacích, tuto možnost mnohdy nevyužije.

2.3.2 Děti v rodině alkoholiků

Je všeobecně známo, že požívání alkoholu v těhotenství má neblahý vliv na vývoj plodu.

I příležitostné pití alkoholu je v těhotenství škodlivé a to obzvláště v prvních měsících, natož matčina závislost. Nadměrné požívání alkoholu může způsobit potrat či jiné komplikace v těhotenství nebo u porodu. Alkohol na dítě působí skrz dělohu a narozené dítě alkoholičky může mít po narození různé, alkoholem způsobené, příznaky což může být nízká porodní váha, vizuálně patrné změny v oblasti obličeje a hlavy, vývoj mozku může být narušen, dítě může trpět v lepším případě poruchami chování, v horším případě až mentální retardací. Dítě může mít poškozeny také vnitřní orgány a pohybový aparát.

Také v pozdějším věku jsou děti většinou psychicky týrány, často jsou zanedbávány a emocionálními oběťmi svých závislých rodičů. Děti si dobře uvědomují, že závislost rodičů ničí zdraví nejen jim samotným, ničí také integritu celé rodiny. Děti brzy přijdou na to, že bez pomoci dospělého jsou bezmocné. Nepředvídatelnost fyzického a psychického prostředí je pro děti velmi znepokojující, protože nemají možnost uniknout z rodiny. Na rozdíl od partnera, děti nemají možnost volby, zda v rodině s alkoholikem setrvat, či nikoliv. V rodině alkoholiků mohou děti vidět spoustu nestandardního či nezdravého chování dospělých, což se, samozřejmě, může projevit v jejich pozdějším životě.

Děti jsou často nuceny převzít roli rodičů a přenést zodpovědnost na sebe. Závislí rodiče neplní své základní funkce v rámci rodiny, a tak musí děti činit rozhodnutí, která by měla náležet rodičům a jejich závislí rodiče je tímto připravují o jejich dětství. Děti selhání rodičů vnímají jako něco, co zavinily ony samy. Tyto děti jsou často vystavovány týrání nebo sexuálnímu zneužívání. V takovéto rodině nefungují základní modely rolí nebo jsou velmi zkreslené. Proto také hrozí, že děti, pocházející z rodiny alkoholiků, budou v pozdějším věku samy závislé na alkoholu. (Leifer, 2004)

„Děti si vytvářejí čtyři převažující vzorce chování, pomocí kterých překonávají obtíže: útek, boj, dokonalé dítě a spasitel rodiny. Děti utíkají buď doslova, nebo emocionálně. Cílem je uniknout, a jak postupně dítě roste, tráví stále více času mimo domov. Své pocity skrývá hluboko v sobě a nevyjadřuje je. Dítě se sklony k boji je agresivní a vystupuje

navenek jako bojovník. „Dokonalé dítě“ se pokouší získat lásku tím, že se snaží chovat co nejlépe. Dítě je poslušné a obvykle má výborný prospěch ve škole. Spasitel se cítí za vše zodpovědný, často si najde práci, aby pomohl rodině finančně, a vše se snaží dělat dokonale.“ (Leifer, 2004, s. 889)

Děti, pocházející z dysfunkční rodiny, mohou být zmatené a stranící se ostatních dětí, také se bojí přivést si domů přátele. Děti mohou být natolik oddané svým závislým rodičům, že přestanou důvěřovat ostatním dospělým. Děti přestávají být pozorné ve škole, mohou být nepřátelské a vzdorovité, mimo jiné jsou tyto děti osamělé, nejisté a bránící se. Děti si mohou dávat za vinu popíjení rodičů a mohou na sobě objevovat spoustu psychosomatických příčin, jako jsou vyrážky nebo bolesti břicha. (Royce, Scratchle, 1996)

2.3.3 Rodinné faktory vzniku a vývoje alkoholismu u dětí

Člověk se nerodí jako alkoholik, ale stává se jím. Mezi časté důvody vzniku alkoholismu u dětí bývá nepříznivý rodinný život, špatné zážitky z přítomnosti či minulosti a v neposlední řadě také alkoholismus u rodičů. U jedinců z rodin alkoholiků se závislost na alkoholu vyskytuje častěji. Alkohol je také vyhledáván jako jakási útěcha při úzkosti či nezdarech. (Janík, Dušek, 1990)

„Ze všech výzkumů vyplývá, že děti v žádném případě nesmějí užívat alkohol. Návyku totiž může dětský organismus podlehnout mnohonásobně rychleji, než je tomu u dospělých. Navíc ničí mozkové buňky a dítě může naprosto zhloupnout. Nervový aparát, ale i psychika dětí nejsou ještě vyztřelé ve všech svých strukturách, a tak je v každém případě alkohol destruktivem na celou osobnost vyrůstajícího člověka.“ (Jenč, 1998, s. 43)

Rodinné prostředí ovlivňuje vývoj a chování dítěte. Ačkoliv nejsou rodiče jediným vzorem pro dítě, a nelze jednoznačně říci, že pokud je rodič závislý na alkoholu nebo jiné droze, dítě si v budoucnu závislost vybuduje také, rodičovský příklad je pro vývoj dětí důležitý. Pokud se v rodině vyskytuje osoba nebo více osob závislých na alkoholu, může být klasický vzorec rodiny narušen.

Pokud se závislost na alkoholu v rodině vyskytuje, je nutné, aby dítě vědělo, že pro něj je alkohol škodlivější než pro dospělého jedince. Dospívající děti snášejí vliv alkoholu hůře po psychické i fyzické stránce. Pro dítě z rodiny alkoholiků je také alkohol mnohem škodlivější než pro jeho vrstevníky, kteří problém s alkoholem v rodině nemají.

Je statisticky dokázáno, že dědičnost i rodinné prostředí má na rozvoj závislosti u dětí velký vliv.

Pokud se rodiče rozhodnou skoncovat se svou závislostí je to sice prospěšné pro ně i děti, nicméně to ještě nezaručuje, že u dětí závislost nepropukne. Pokud dospělý v roli rodiče selhává, je také dobré, aby tuto funkci dočasně zastoupil jiný dospělý např. prarodič. Důležité ale je, aby dítě mělo s takovou osobou dobrý citový vztah. (Nešpor, Csémy, 1992)

Existuje spousta faktorů, které se mohou podílet na pozdější alkoholové závislosti dětí, které vyrůstaly v rodině alkoholiků. Děti se mohly setkat s nedostatkem pozornosti, nedostávají od rodičů zpětnou vazbu. Děti nejsou za nic chváleny a tím klesá jejich sebedůvěra a v budoucnu to může vést k jejich osobnímu selhání. Pravým opakem je nadměrné vyjadřování hněvu a agrese vůči členům rodiny. Toto časté zvýšené napětí může mít špatný vliv na všechny členy rodiny a narušuje jejich komunikaci. Samozřejmě pokud jeden či oba rodiče trpí závislostí na alkoholu míra následků, které si dítě do pozdějšího života odnese je přímo úměrná tomu, jak závislost rodičů ovlivňuje běžný chod domácnosti. Mnohdy může stejné škody napáchat také abstinence alkoholika, protože může vyvolat spoustu problémů v rámci rodiny, také chování nezávislého člena rodiny k alkoholikovi může mít na vývoj závislosti u dítěte vliv.

Pokud má jeden z rodičů, nebo oba, citově chladný vztah ke svému dítěti, dítě si může své problémy přenášet do pozdějšího života a může začít své problémy řešit alkoholem.

Ačkoliv se to může zdát méně pravděpodobné, také rodiče, kteří nejsou závislí na alkoholu, právě naopak se velmi věnují své práci nebo problémům ve vztahu, mohou ve svém dítěti vzbudit sklony k závislosti. Dítě se obrací na partu svých přátel, ve které může snadno sklouznout do závislosti na některé z drog, včetně nejdostupnějšího alkoholu. (Šálková, 2010)

Samozřejmě jsou také případy, kdy děti mají tak špatné zkušenosti se závislostí na alkoholu ze strany rodičů, že je to odradí od požívání alkoholu.

3 SOCIÁLNĚ PEDAGOGICKÉ PROBLÉMY ZPŮSOBENÉ ALKHOLOVOU ZÁVISLOSTÍ

Ačkoliv si to osoby se závislostí mnohdy nepřipouští, závislost vždy negativně ovlivní jejich život, a pokud mají rodinu, vždy se závislost dotkne také všech členů této rodiny. Dopady závislostí mají vždy negativní charakter, ať už se to týká stránky finanční, se kterou úzce souvisí ztráta zaměstnání, rodiče, kteří trpí závislostí, často zanedbávají své děti, které si pak mohou odnášet celoživotní trauma, děti mohou zanedbávat školní docházku a v neposlední řadě má také závislost velmi negativní dopady na zdraví.

3.1 Vliv alkoholismu u rodičů na vzdělání dětí a jejich problémy ve školních zařízeních

Příchod dítěte do rodiny by měl být doprovázen radostí. Mnohdy tomu tak ale není, obzvláště v případě, že se dítě narodí jen díky nezodpovědnosti dospělých. Pokud pár zatouží po dítěti, nebo se jen rozhodne si dítě ponechat, změní se těmito lidem celý život. Měli by k tomuto údělu přistoupit zodpovědně a dětem poskytnout vše, co si zaslouží každé dítě, a to především možnost vzdělávání.

Děti na alkoholismus rodičů reagují různě. Některé děti na sebe vezmou úděl rodičů a starají se o chod domácnosti, což je velkým náparem na jejich psychiku, protože k tomuto nejsou ještě zcela vyspělé, jiné děti se uzavrou do sebe a začnou mít ke svému okolí negativní postoj. Také se může stát, že dítě začne dělat problémy např. drobné krádeže, chování za školu apod., dítě může hledat útěchu u přátel, obzvláště u těch problémových. Jakmile se dostane dítě do party, může snadno začít experimentovat s drogami a alkoholem. (Vencová, 2017)

Pokud dítě vezme břímě rodičů na sebe, snaží se, aby vše fungovalo přesně tak, jak má, ale bohužel, je to na úkor jeho vzdělání a osobního rozvoje. Dítě nemůže zvládat dvě role najednou, starat se o celou domácnost a ještě ke všemu chodit do školy. Tyto děti ale bývají většinou tak vzorné a snaživé, že si udržují ve škole dobrý prospěch. Také co se týče chodu domácnosti, je pro ně důležité, aby vše fungovalo. Snaží se těmito dobrými skutky získat pozornost svých rodičů a motivovat je k tomu, aby přestali pít. Mnohdy se také stává, že děti najdou jednoho ze svých rodičů, v horším případě oba, ve velmi podnapilém stavu. Dítě bere jako svůj úkol se o rodiče postarat, pomůže mu si lehnout do postele, svléknout se apod. Může se také stát, že dítě začne chodit za školu, protože ví, že se musí

postarat o rodiče. Jeho vzdělávání je jeho dvojitou rolí velmi narušeno, dítě může situaci přestat zvládat a z premianta třídy se může velmi rychle stát záškolák proti své vůli, který ale po vzdělání a dobrém prospěchu velmi touží. U mladistvých se také stává, že se dobrovolně vzdají možnosti studia kvůli alkoholismu svých rodičů, protože potřebují zajistit chod domácnosti nebo výchovu mladšího sourozence.

V případě, že se dítě uzavře do sebe, dusí v sobě problémy, které má doma a nedokáže se na školu plně soustředit, ztrácí pozornost a tím se také horší jeho školní prospěch. Rodiče, zahlceni svými vlastními, alkoholovými, problémy, si nevšimnou toho, že dítě má problém ve škole, ztrácí zájem a je nešťastné nebo zlostné. V tom lepším případě si problému dítěte všimnou alespoň vyučující, kteří dítě znají, snaží se s dítětem mluvit, ale setkají se pouze s odmítáním a negativní reakcí, proto nejsou schopni jakkoli postupovat. Dítě ztratilo důvěru k lidem, za problémy rodičů se stydí a nesvěří se ani svým vrstevníkům nebo členům rodiny, natož učitelům. Mnohdy ani dobře myšlené otázky ze strany učitelů mohou ještě uškodit a může se stát, že dítě začne chodit za školu právě z obavy, aby se ho ve škole opět nevyptávali, co se děje.

V knize *Drogy a společnost* se autoři zabývají vlivem party na drogovou závislost. Děti trpící závislostí na omamných látkách často pochází z narušené rodiny. Konflikty mezi rodiči, kriminalita a sociální jevy jednoho nebo obou rodičů můžou mít podle autorů vliv na vznik závislosti u dětí. Vliv na vznik závislosti má také nadměrná pracovitost rodičů, a ačkoliv je dítě dobře finančně zajištěno, rodina nemá dostatek času na jejich výchovu. Děti se zdržují více ve školních zařízeních než doma a chybí zde kontrola jejich volného času. S tím jsou také spojeny generační rozdíly a nepochopení ze strany dospělých např. rodiče, který není závislý na alkoholu nebo učitele. Dítě se snaží ztotožnit se skupinou stejně smýšlejících lidí, a proto vyhledá společnost party. Děti v partě spojuje stejný zájem či stejné názory jako např. pozitivní vztah k užívání drog. Vzhledem k finanční zátěži spojené s užíváním jakékoliv drogy, včetně alkoholu, není vstup do party už daleko od trestné činnosti. Se vstupem do party také velmi úzce souvisí záškoláctví. (Janík, Dušek, 1990)

3.2 Možné dopady alkoholové závislosti na finanční situaci v rodině

„Alkohol jako látka evidentně způsobující u určité části společnosti chorobnou závislost je přitom běžně ke koupi bez nutnosti zdůvodnit její použití, a zároveň je to artikl plnící státní pokladny.“ (Jenč, 1998, s. 12)

Ačkoliv je alkohol jedna z nejlépe dostupných a také nejvíce finančně dostupných drog, jeho častá konzumace dokáže velmi zahýbat s rodinným rozpočtem. „Poté co závislý člověk vyčerpá své zdroje, snaží se sehnat si peníze ve svém nejbližším okolí. Časté jsou krádeže v bytech rodičů, prodává cenné věci patřící jeho partnerce či dětem. Častá je prostituce a různé kriminální chování. Dlouhodobého zaměstnání závislý člověk není schopen. Časté jsou absence, nezájem o práci a krádeže, což vede následně k nezaměstnanosti. Pracovní uplatnění je téměř nemožné.“ (Matějková, 2009, s. 127)

Každého alkoholika vždy nějakým způsobem ovlivní neschopnost normálního fungování v práci, udržení si práce navzdory nepravidelné docházce, nízká produktivita práce nebo špatné vztahy se spolupracovníky. I v případě, že se závislá osoba rozhodne řešit svůj problém v jednom z léčebných zařízení, je to, po finanční stránce, velká zátěž. Pokud závislá osoba pobývá v léčebně, nemůže navštěvovat své zaměstnání, tedy v případě, že jí nějaké zůstalo. I po svém návratu z protialkoholní léčebny je pro alkoholika náročné začlenit se zpět do běžného chodu domácnosti. Někteří alkoholici si dokážou udržet práci a jsou schopni platit své účty, zato mají špatné vztahy na pracovišti, což jim celou situaci neulehčuje.

Pro většinu lidí je zaměstnání něco, co berou téměř jako povinnost. Je to cesta, jak si zajistit finance na živobytí, na to aby si člověk pořídil hezké věci nebo se jen měl lépe než v době svého dětství. Také lidé závislí na alkoholu mohli být v minulosti lidé, kteří vnímali zaměstnání jako něco velmi důležitého. Závislost ale mění priority a s jejím příchodem se mění také osobnost dotyčného. Pro závislou osobu se na přední příčky dostává potřeba konzumovat alkohol, potřeba živit svou rodinu, platit účty a chodit do zaměstnání je pro ně nepodstatná. Jsou případy, kdy se lidé se závislostí, kvůli finančním problémům uchýlí také k trestným činům např. krádežím, v případě žen také k prostituci. Tím se ale alkoholik dostává do neřešitelné situace – závislost a problémy se zákonem.

3.3 Důležitost sociální pedagogiky jako prevence vzniku závislostí

Sociální pedagogika pomáhá k pochopení vztahů a souvislostí v sociální realitě. Zkoumá vztah mezi společností a člověkem a zkoumá také mezilidské soužití, péči, solidaritu a starost o druhé. Sociální pedagogika se snaží hledat řešení v oblasti výchovných problémů či sociálních vztahů, snaží se vytvořit optimální životní prostředí. Sociální pedagogika kráčí ruku v ruce s výchovou. Zatímco výchovou se snaží starší generace předat té mladší určité životní postoje a připravit jedince na jeho další, samostatný, život, sociální pedagogika předchází problémům jedince ve společnosti. Za použití sociální pedagogiky je možné předcházet problémům se závislostmi.

Závislosti jsou ve své podstatě poruchy chování, které jsou podmíněny sociálními vlivy. Úprava sociálních a výchovných podmínek může předcházet vzniku takových poruch. V praxi ale většinou dochází k řešení problémů pozdě, a to až v době, kdy dítě nebo dospívající člověk má zafixovány právě špatné návyky. Nejúčinnější je činnost preventivní. Preventivní funkci by měla plnit především rodina, ne vždy tomu ale tak je. Existují také neziskové organizace, které plní preventivní funkci a mezi sebou úzce spolupracují. Lze sem zařadit především školu, pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče, krizová a kontaktní centra, kluby pro děti a mládež. (Slowík, 2016)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 PRŮZKUM CÍLENÝ NA OSOBY ZÁVISLÉ NA ALKOHOLU

Praktická část je založena na výzkumu, který byl prováděn na základě dotazníku. Dotazník je tvořen 25 uzavřenými otázkami a byl zaměřen na osoby potýkající se s problémy s alkoholovou závislostí. Dotazník vyplňovali pacienti oddělení pro léčbu závislostí Psychiatrické léčebny v Kroměříži a členové skupiny Anonymní alkoholici. Celkem dotazník vyplnilo 103 respondentů.

4.1 Výzkumný problém

Ve srovnání s dobou před rokem 1989, dnešní doba sice přeje spoustě věcí jako je rozvoj vzdělávání, možnosti léčby závažných onemocnění nebo svobodnému cestování, jsou ale také negativní vlivy a záležitosti, které jsou v této době mnohem častějším jevem. Doba je uvolněnější a je mnohem snazší získat alkohol či jinou drogu a na ní si vybudovat závislost. Mnohdy vidí děti špatný příklad již ve svých rodičích, kteří formou závislosti trpí. Proto je tento výzkum zaměřen především na alkoholovou závislost vyskytující se v rodině a její vliv na ostatní členy rodiny.

4.2 Cíl výzkumu

Cílem výzkumu bylo především zjistit, jaký vliv má alkoholová závislost na rodinné prostředí a také zjistit, zda prostředí, ve kterém jedinec vyrůstá nebo žije, může ovlivnit rozvoj závislosti na alkoholu.

Česká republika se snaží předcházet závislostem, a to především informovaností obyvatel o škodlivosti závislostí, zejména potom u dospívajících a dětí, které se o škodlivosti závislostí dozvídají také ve vzdělávacích zařízeních. Lze říci, že v dnešní internetové době by mělo být šíření osvěty jednodušší, také je ale jednodušší sehnat návykové látky.

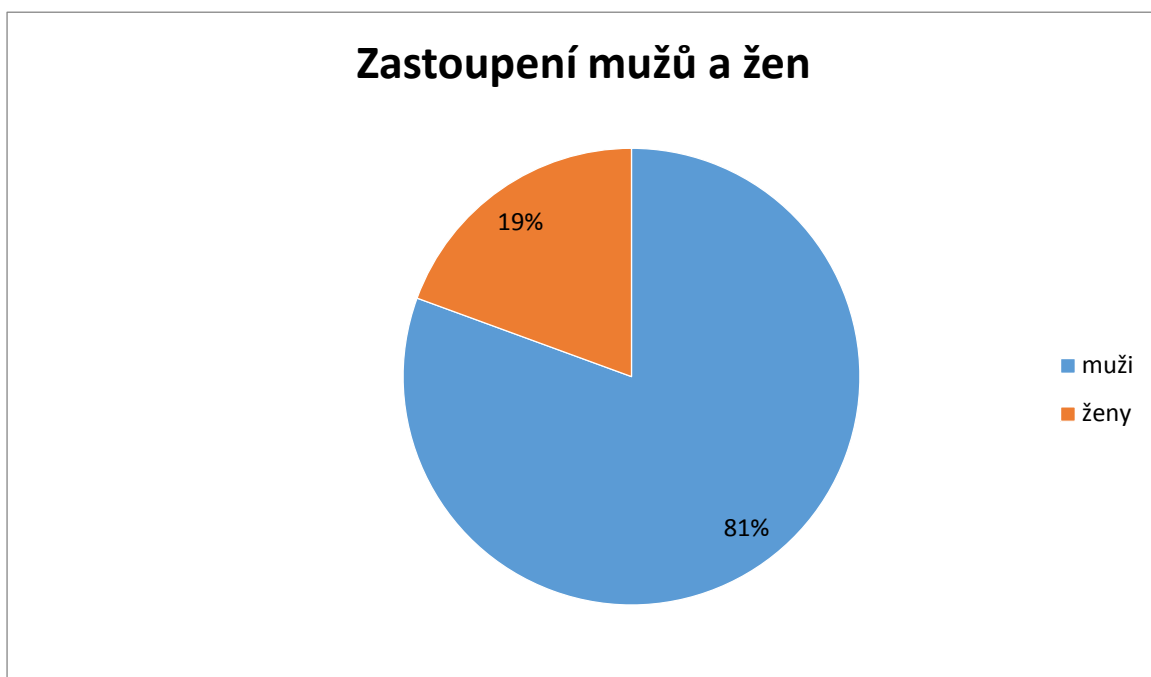
4.3 Metoda sběru dat

Data byla získána pomocí dotazníku. Ten byl sestaven z celkem 25 otázek zaměřených na rodinné prostředí respondentů. V první části se týkaly otázky prostředí, ve kterém respondenti vyrůstali, a další část se zaměřuje na respondenty samotné. Na jejich rodinné prostředí a život ovlivněný závislostí na alkoholu. Respondenti byli před vyplněním dotazníku upozorněni na jeho anonymitu.

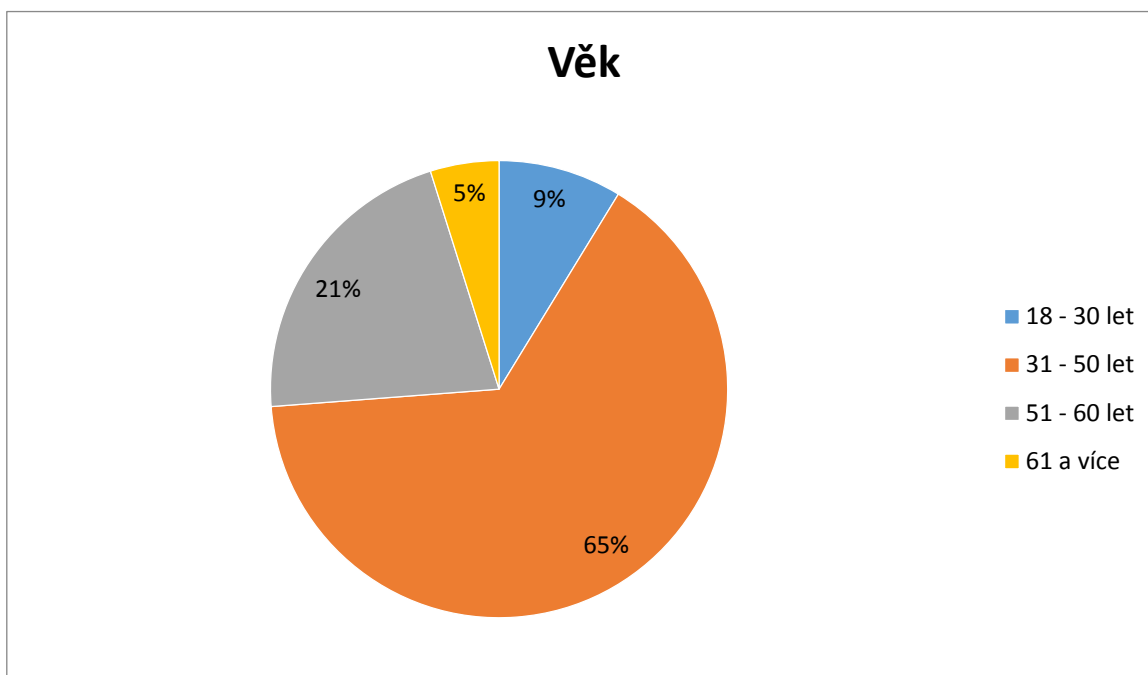
4.4 Výzkumný soubor

Zprostředkovatelem výzkumu byla paní primářka MUDr. Adéla Stoklasová, která vede oddělení pro léčbu závislostí Psychiatrické léčebny v Kroměříži a vedoucí skupiny Anonymní alkoholici v Uherském Hradišti. Dotazník byl rozdán mezi pacienty Psychiatrické léčebny v Kroměříži a členy skupiny Anonymní alkoholici. Celkem se výzkumu účastnilo 103 osob potýkajících se s léčbou závislosti a to různého věku a rozmanité sociální skladby. Z celkového počtu 103 respondentů dotazník vyplnilo 83 mužů a 20 žen. Bohužel někteří z respondentů přehlédli stránky při vyplňování dotazníku a např. jednu stránku nebo některé z otázek nevyplnili.

4.4.1 Graf č. 1

4.4.2 Graf č. 2

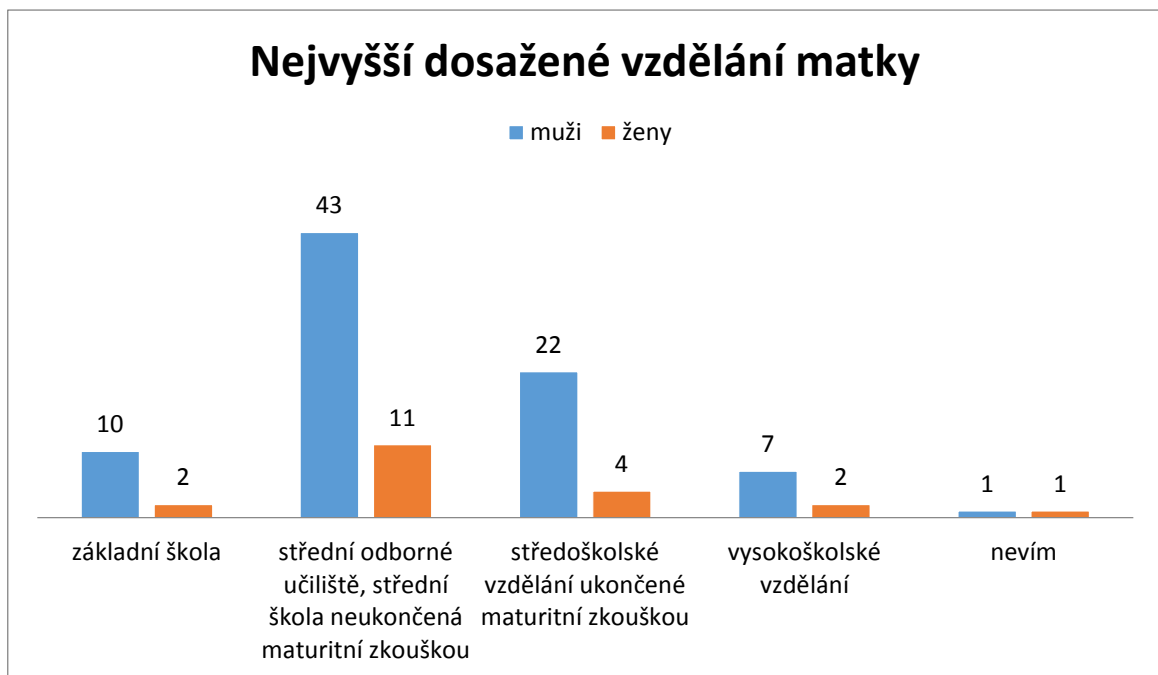
V grafech č. 1 a 2 je procentuelně ukázán poměr daných odpovědí respondentů. Graf č. 1 ukazuje, že problémy s užíváním alkoholu mají převážně muži a to 81% z celkového počtu dotazovaných.

Z grafu číslo 2 je patrné, že nejčastěji mají problém se závislostí na alkoholu lidé ve věku mezi 31 – 50 lety.

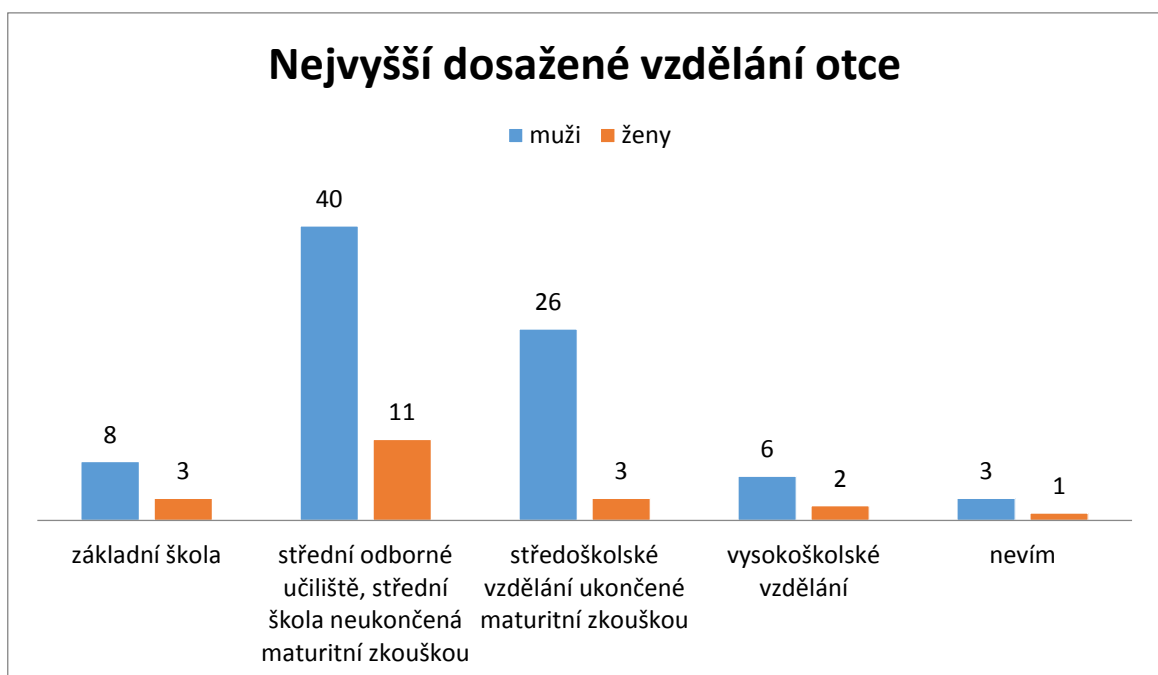
Další nejpočetnější skupinou byli lidé ve věku 51 – 60 let. Pozitivním překvapením byla skutečnost, že lidé ve věku 18 – 30 let tvoří pouhých 9% z celkového počtu respondentů.

V grafech č. 3 – 20 je vždy zaznamenán počet jednotlivých odpovědí rozdělených barevně podle pohlaví.

4.4.3 Graf č. 3

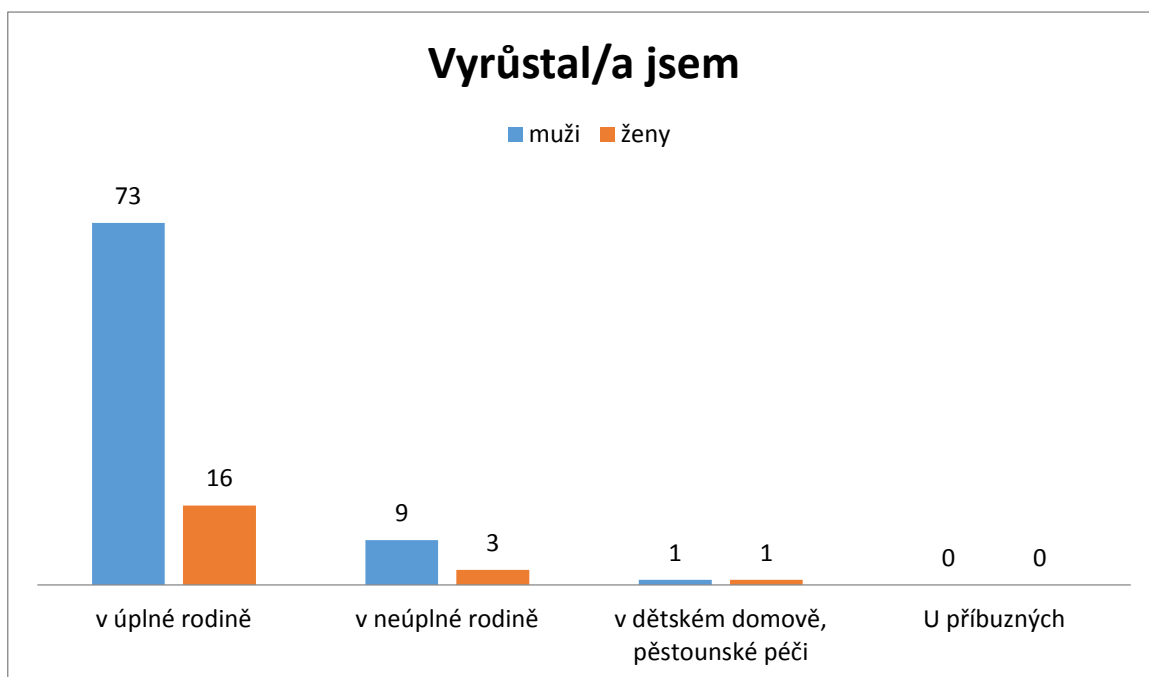

4.4.4 Graf č. 4

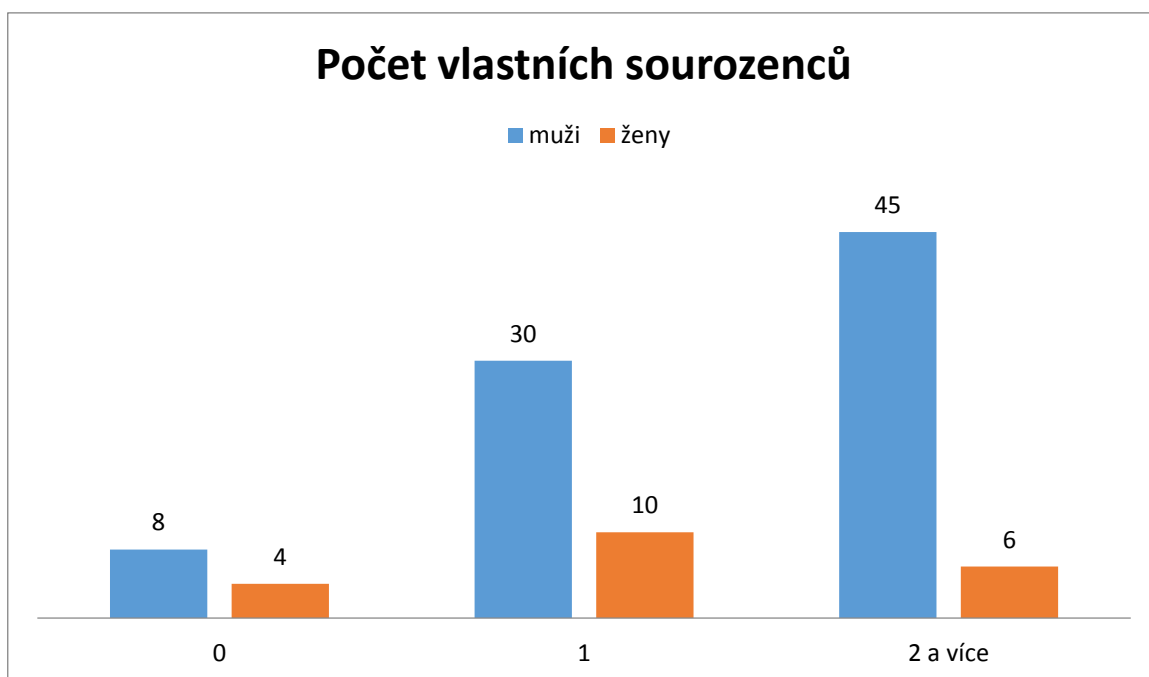

Graf č. 3 a 4 ukazují, že nejvyšší dosažené vzdělání rodičů respondentů bylo u matky i otce neukončeno maturitní zkouškou, nejméně časté pak bylo vysokoškolské vzdělání rodičů respondentů.

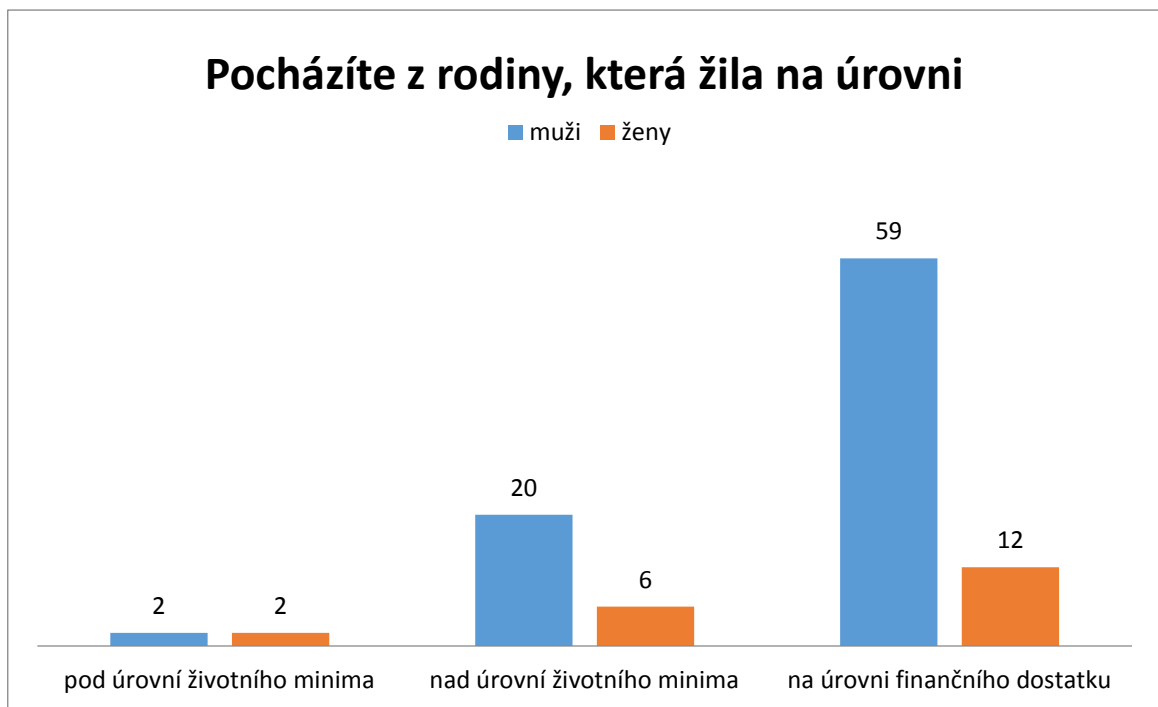
4.4.5 Graf č. 5

4.4.6 Graf č. 6

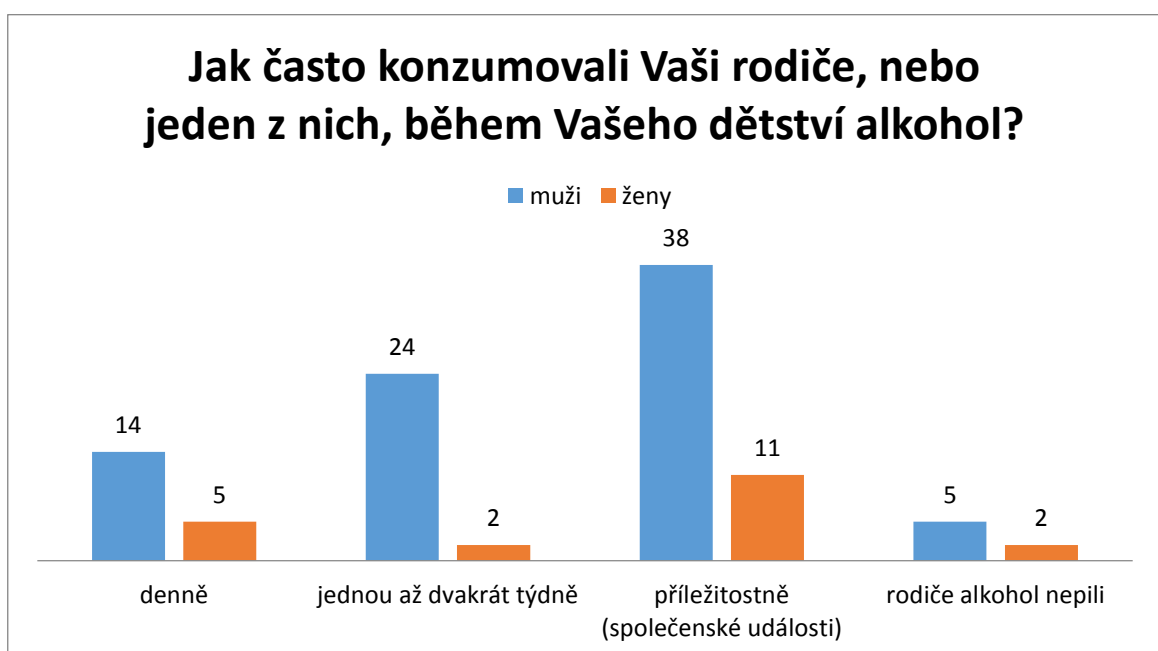

4.4.7 Graf č. 7

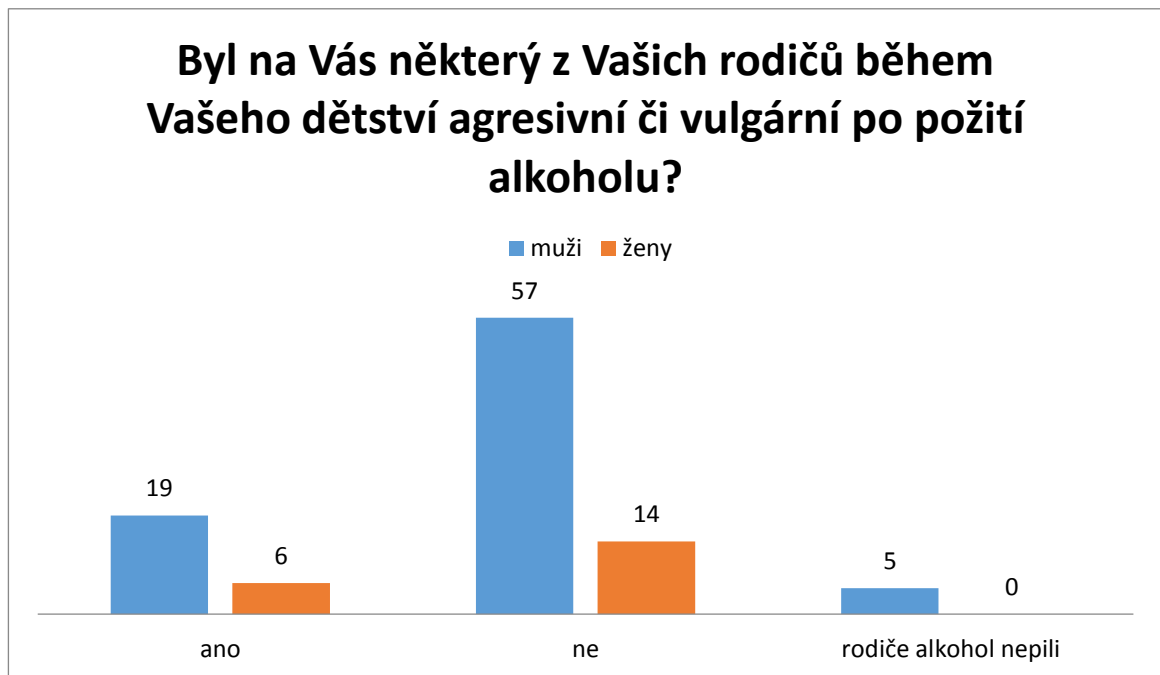

Na základě grafů 5-7 lze říci, že většina respondentů vyrůstala v úplné rodině s více než 2 sourozenci v případě mužů, ženy nejčastěji uvedly pouze 1 sourozence. U příbuzných nevyrostal žádný z respondentů. Během jejich dětství povětšinou žili všichni respondenti v rodině s uspokojivou finanční situací.

4.4.8 Graf č. 8

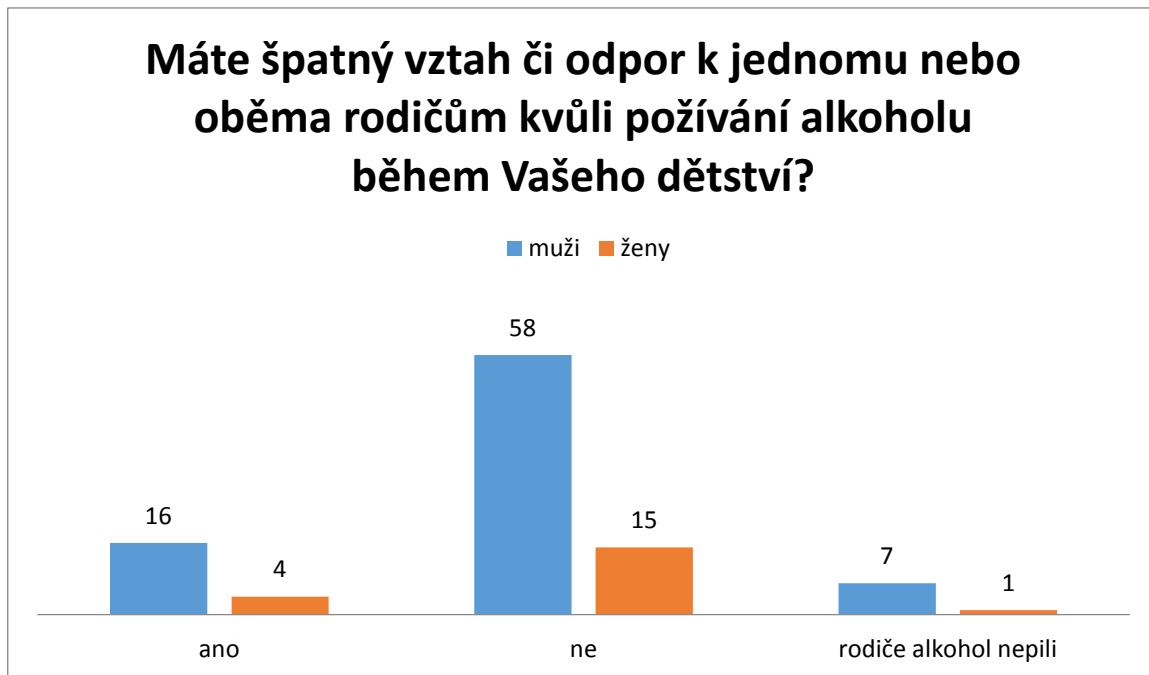
Většina respondentů měla nebo má rodiče, kteří konzumovali alkohol pouze příležitostně nebo méně často, lze tedy říci, že se nepotýkali se závislostí na alkoholu. Závislost na alkoholu u jejich potomků tedy nemohla být vyvolána jakýmsi špatným vzorem rodičů.

4.4.9 Graf č. 9

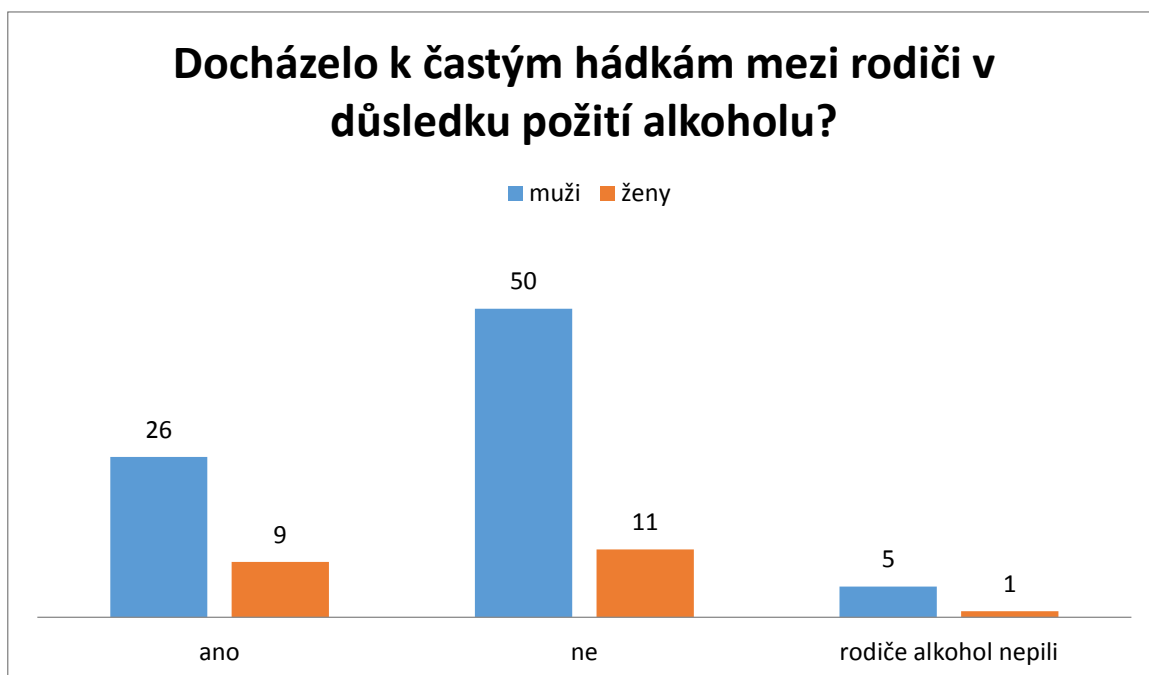
I přes to, že rodiče respondentů alkohol ve větší míře nepili, 19 respondentů mužského pohlaví uvedlo, že jejich rodiče/rodič byli po požití alkoholu agresivní. V případě žen uvedlo stejnou odpověď 6 respondentek. Nejčastější odpovědí, v případě mužů i žen, byla nekonfliktnost rodičů po požití alkoholu.

4.4.10 Graf č. 10

16 respondentů mužského pohlaví má odpor nebo špatný vztah ke svým rodičům či jednomu z rodičů vyvolaný požíváním alkoholu během jeho dětství daného respondenta. Stejný názor sdílí také 4 ženy.

4.4.11 Graf č. 11

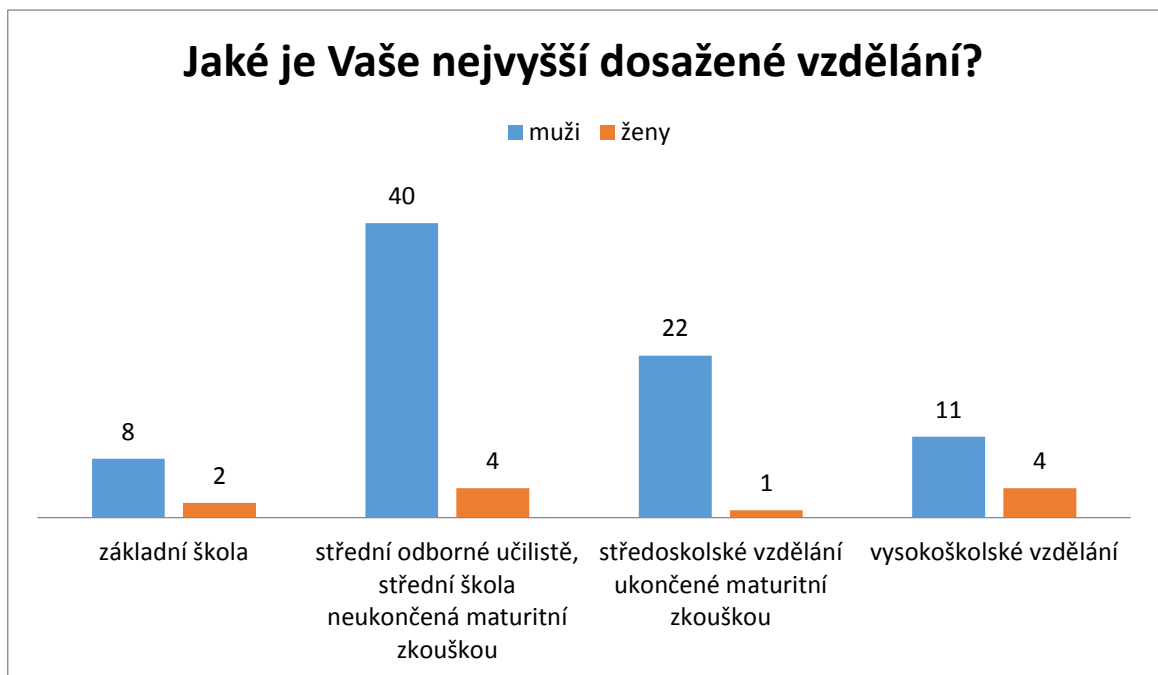
26 mužů uvádí, alkohol jako častý zdroj hádek mezi rodiči, stejný názor sdílí také 9 žen.

4.4.12 Graf č. 12

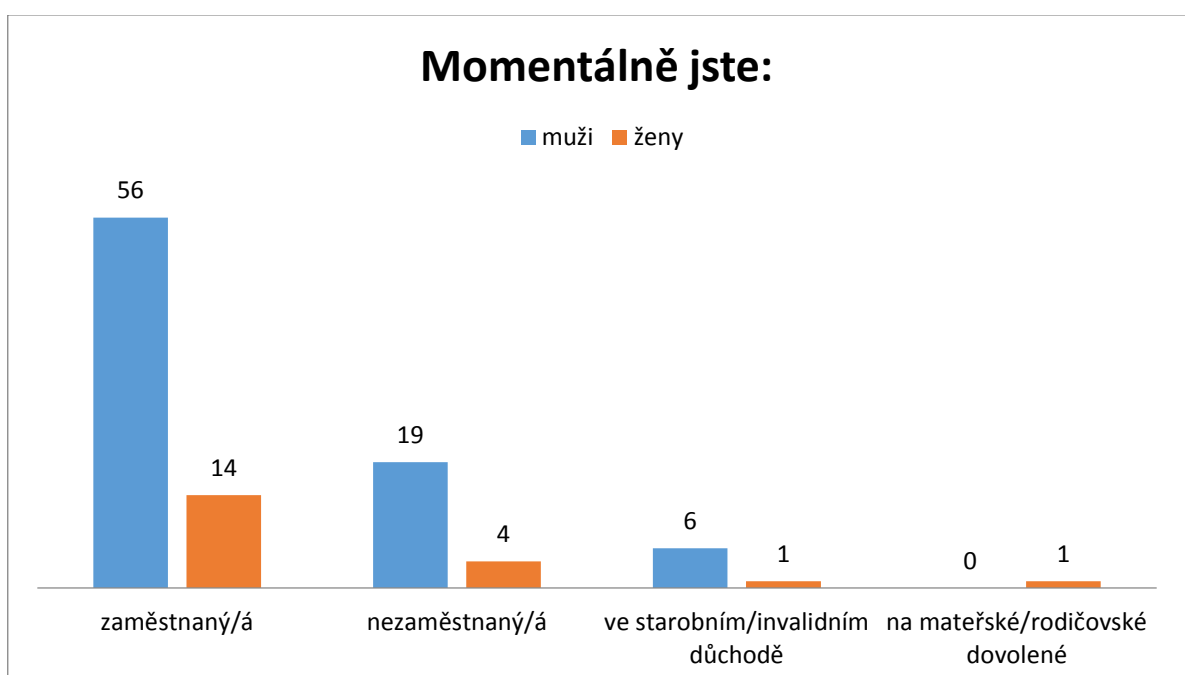
Vzhledem k dostupnosti alkoholu v domácnostech nebo u starších přátel nebyly odpovědi grafu č. 12 překvapivé. Z celkového počtu vyplněných dotazníků 75 mužů a 16 žen ochutnalo alkohol již před dosažením plnoletosti.

4.4.13 Graf č. 13

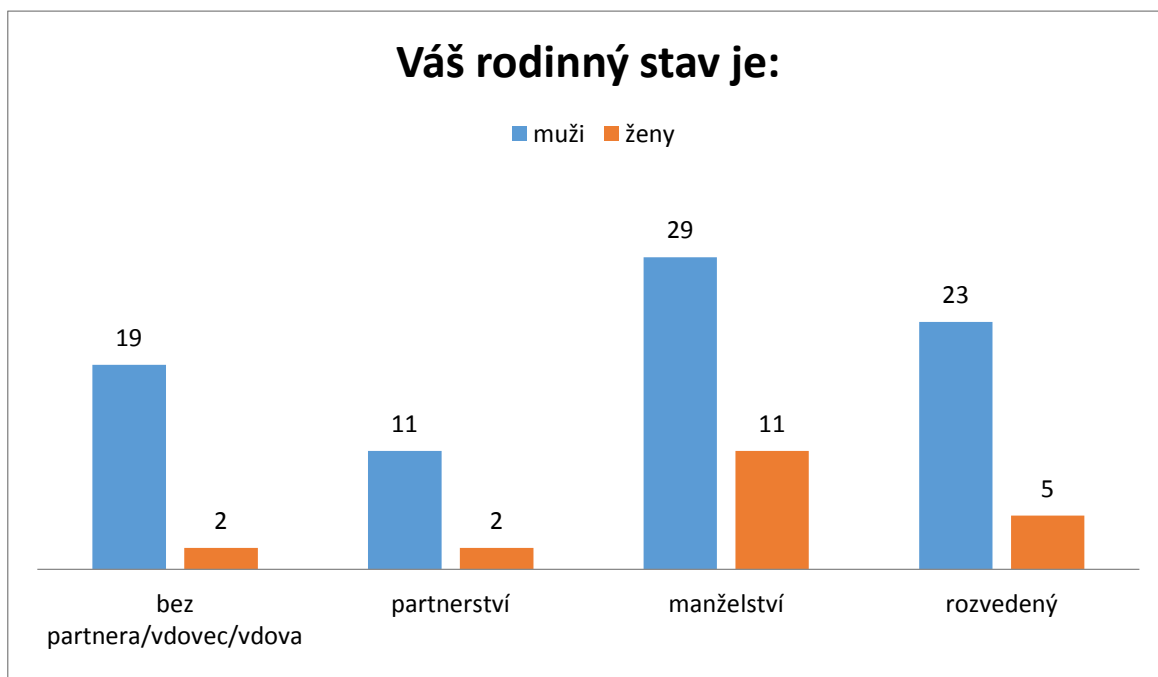
Nejčastěji uvedené nejvyšší dosažené vzdělání respondentů bylo v případě mužů neukončeno maturitní zkouškou a to 40 odpovědí, z celkového počtu respondentů, dále pak středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou a to 22 odpovědí v případě mužů. U žen převažuje vzdělání neukončené maturitní zkouškou a vysokoškolské vzdělání – v obou případech odpověď uvedly 4 ženy.

4.4.14 Graf č. 14

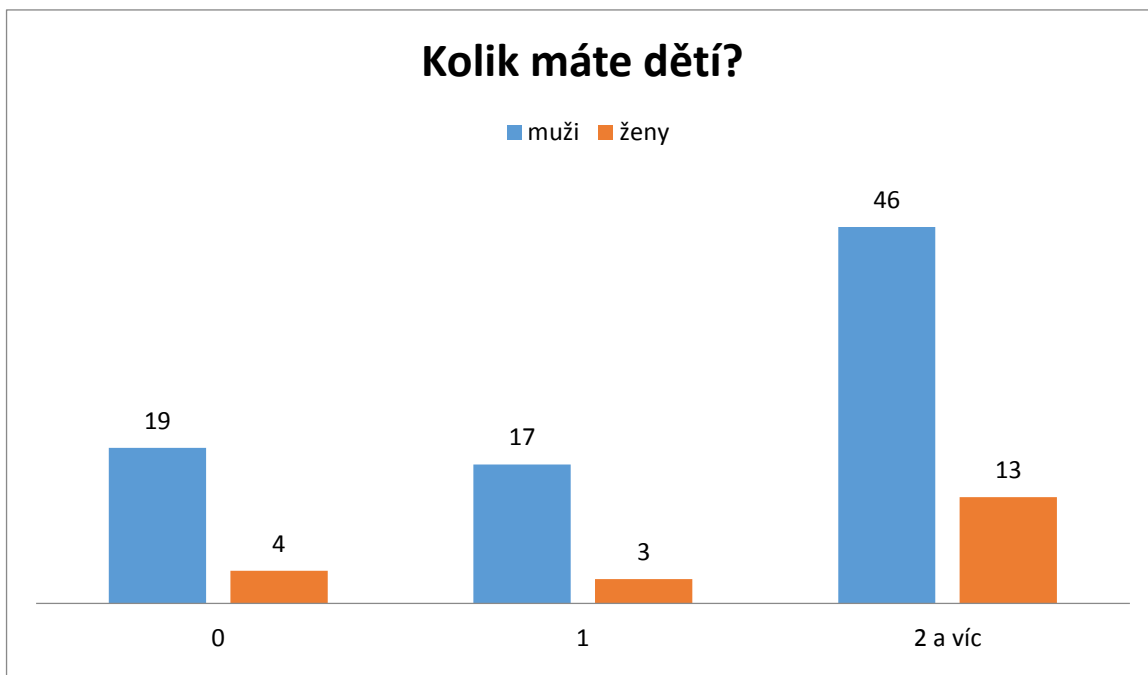

Z grafu č. 14 vyplývá, že většina respondentů potýkajících se s léčbou závislosti je zaměstnaná. Přesněji tedy 56 mužů a 14 žen. Další nejčastější odpovědí je nezaměstnanost respondentů a to 19 mužů a 4 ženy. Smutným faktem je informace, že se závislostí bojuje také jedna žena na mateřské/rodičovské dovolené.

4.4.15 Graf č. 15

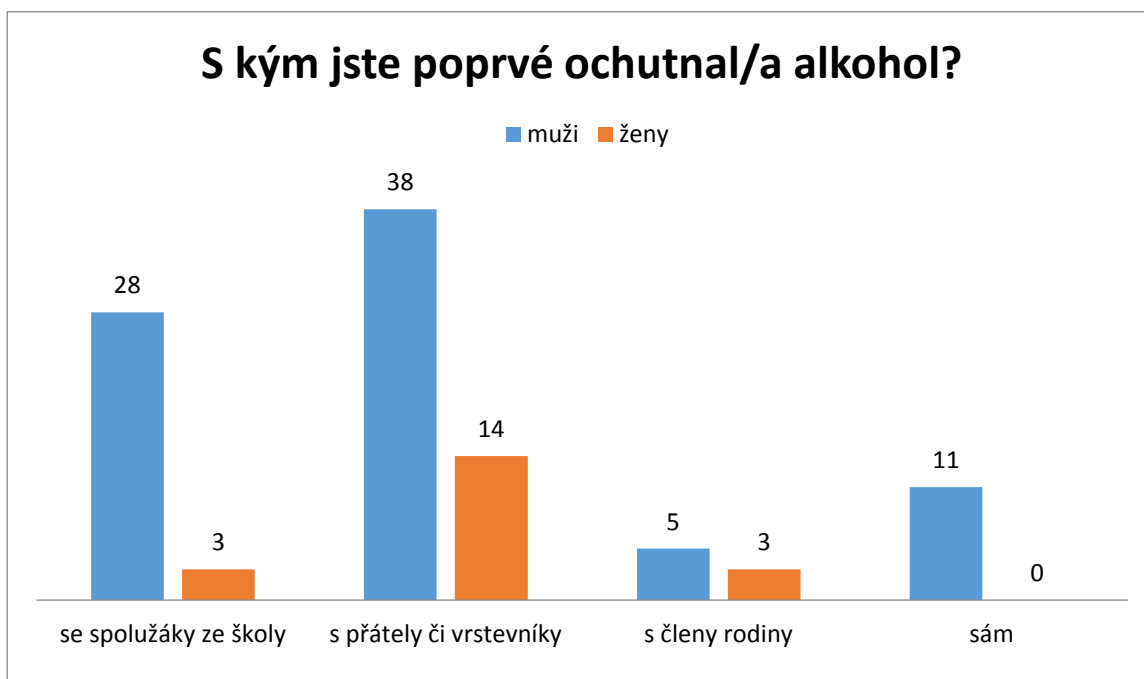

4.4.16 Graf č. 16

Grafy č. 15 a č.16 lze zhodnotit tak, že většina respondentů, ať mužů nebo žen žije v manželství. Další velká část z dotazovaných je rozvedená. Nejčastěji mají dotazovaní 2 a více dětí.

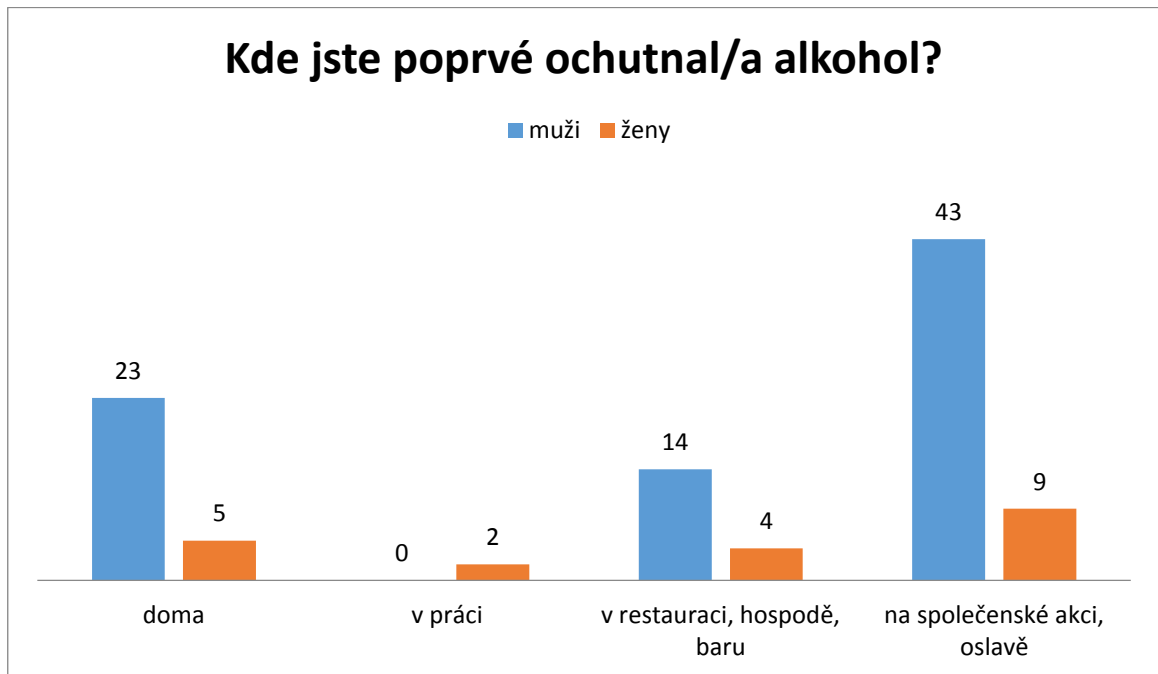
4.4.17 Graf č. 17

Jak už bylo ukázáno v grafu č. 12, největší část respondentů, mužů i žen, ochutnala alkohol

již před dosažením plnoletosti a to nejčastěji s přáteli či vrstevníky, dále potom se spolužáky ze školy.

4.4.18 Graf č. 18

Graf č. 18 navazuje na graf předchozí – dotazování alkohol ochutnali na společenské akci, oslavě, méně často doma, v restauraci, hospodě nebo baru.

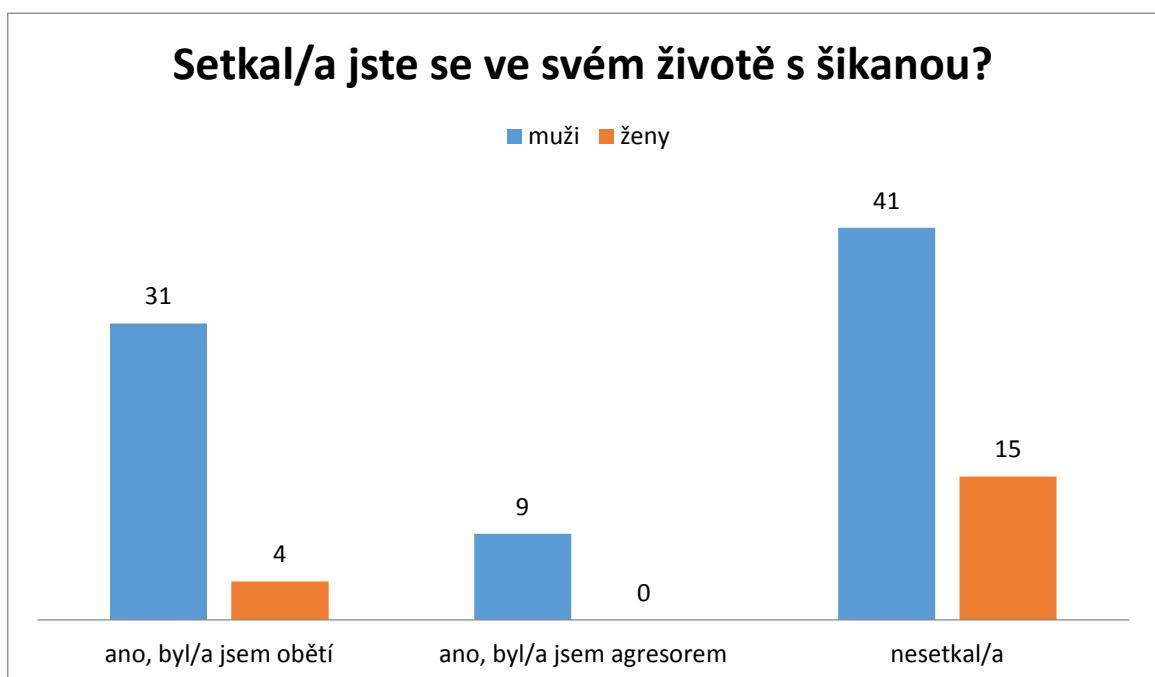
4.4.19 Graf č. 19

U grafu č. 19 měli respondenti možnost vybrat více odpovědí.

Nejčastější odpovědi mužů byly partnerské/ rodinné problémy a také problémy v práci či škole, dále potom finanční problémy. V případě žen se jednalo o stejné odpovědi. Muži také uvádí, že díky alkoholu měli problémy se zákonem v rovině přestupků i trestných činů. Pouze 1 žena uvedla, že díky alkoholu měla problémy se zákonem v rovině trestných činů.

4.4.20 Graf č. 20

Na otázku zda se respondenti setkali ve svém životě s šikanou, odpověděli v největším počtu negativně. A to 41 mužů a 15 žen. 31 mužů se také setkala s šikanou jako oběť, stejně jako 4 ženy. 9 mužů pak uvedlo, že v případě šikany byli agresorem, žádná z žen jako agresor nepůsobila.

4.5 Shrnutí

Během dotazníkového šetření bylo zjištěno, že z celkového počtu 103 respondentů mají problém s alkoholem ve větší míře muži. Nejpočetnější skupinou byli respondenti ve věku 31 – 50 let. Nejméně početnou skupinou poté lidé ve věku 18 – 30 let. Rodiče respondentů obou pohlaví dosáhli nejčastěji stupně vzdělání, které nebylo ukončeno maturitní zkouškou, jednalo se tedy o učební obor nebo střední školu ukončenou výučním

listem. Nejméně početnou skupinou v případě obou pohlaví bylo vysokoškolské vzdělání jejich rodičů. Někteří z respondentů nevěděli, jaké vzdělání jejich rodiče mají či měli. Jak ženy, tak muži povětšinou vyrůstali v úplné rodině, naopak u příbuzných nevyrostal žádný z respondentů. Muži nejčastěji žili v rodině se 2 a více sourozenci, ženy s jedním sourozencem. Většina respondentů také uvedla, že během dětství žila na úrovni finančního dostatku, pod úrovní finančního minima žili pouze 2 muži a 2 ženy. Během dětství respondentů nebyla konzumace alkoholu u většiny rodičů příliš častá, obě pohlaví uvedla, že rodiče nejčastěji konzumovali alkohol pouze příležitostně a zároveň se respondenti neselekali s agresivitou či vulgaritou rodičů po požití alkoholu. Stejně tak si respondenti ve větší míře nevybudovali odpor nebo špatný vztah ke svým rodičům v důsledku požití alkoholu. Mezi rodiči respondentů ve většině případů nedocházelo k častým hádkám po požití alkoholu. Většina respondentů uvedla, že sami alkohol před dosažením plnoletosti ochutnali, a to s přáteli či vrstevníky, nejčastěji uváděným místem byla oslava nebo jiná společenská akce, a to v případě obou pohlaví. Nejvyšší dosažené vzdělání, v případě mužů, bylo uvedeno střední odborné učiliště či střední škola neukončená maturitní zkouškou, v případě žen bylo nejčastější odpovědí vysokoškolské vzdělání a střední odborné učiliště či střední škola neukončená maturitní zkouškou. Respondenti jsou většinou zaměstnání, a co se týče rodinného stavu, odpovědi mužů byly velmi rozmanité. Nejvíce mužů žije v manželství, nejméně pak v partnerství. U žen převládala odpověď manželství, zároveň má většina respondentů obou pohlaví dvě a více dětí. Ve spojitosti s alkoholem si respondenti nejčastěji způsobili rodinné nebo partnerské problémy. Nejméně často pak mají muži problémy se zákonem v rovině trestných činů a žádná žena nemá problémy se zákonem v rovině přestupků. S šikanou se setkala jen velmi malá část respondentů.

ZÁVĚR

Bakalářská práce zkoumala vliv alkoholové závislosti na rodinné prostředí. Tématem se již dlouhodobě zabývá velká spousta autorů jak domácí, tak zahraniční literatury a závislosti jsou také hojně diskutovaným tématem v médiích. Cílem práce bylo potvrdit nebo vyvrátit negativní dopady alkoholové závislosti na rodinné prostředí a to hlavně praktickou částí práce. Cíl práce byl zkoumán především formou dotazníku, který byl prováděn na režimovém pracovišti Psychiatrické léčebny v Kroměříži a ve spolku Anonymních alkoholiků v Uherském Hradišti.

Teoretická část práce definuje osobu závislou na alkoholu jako osobu, která užívá alkohol v nevhodném čase a nevhodném množství. Alkoholik si své popíjení obhájí různými výmluvami a často popíjí skrytě. Není snadné osobu závislou na alkoholu poznat. Mezi nevýraznější znaky patří zrychlený tep, rozšířené zorničky a podivné chování. Jednotlivé znaky se ale u každého jedince mohou lišit. Teoretická část také rozlišuje alkoholiky na základě Jellinkovy typologie, jako jedné z mnoha možných typologií, které se různí dle autorů. Ke vzniku závislosti na alkoholu dochází velmi pozvolně, nejprve se zvyšuje míra tolerance, později jedinec ztrácí kontrolu, mění se jeho osobnost a později začíná alkohol špatně odbourávat a k opití mu stačí malé množství. Obecně vzato ženy odbourávají alkohol hůře než muži a také si u nich dříve vzniká závislost. Je to dáno fyziologickou rozdílností mezi muži a ženami.

V České republice existují dvě odvětví léčby závislosti. Prvním typem je podstoupení léčby závislosti dobrovolně, jedná se o ambulantní léčbu. Druhým typem je podstoupení léčby na základě rozhodnutí soudu soudním příkazem nebo rozhodnutím jiné státní organizace a jedná se tedy o ústavní léčbu. Ambulantní léčba je dlouhodobého charakteru, většinou navazuje také na ústavní léčbu. Ústavní léčba zahrnuje různé přednášky a terapie a především vytržení závislé osoby z dosavadního prostředí, které na něj má negativní vliv. Po ukončení léčby je vždy důležitá následná péče, protože pro závislou osobu je velmi těžké se začlenit zpět do běžného života. Také návrat do běžného rodinného života je pro závislou osobu velmi těžký. Rodina funguje jako společenská skupina, která má hned několik funkcí. Mezi ně patří funkce výchovná, biologická, ekonomická a další. Typy rodin se rozlišují na základě několika kritérií dle různých autorů a má obrovský vliv na vývoj jedince. Rodiče by měli svým dětem především ukázat, co je v životě správné a co ne, naučit je samostatně rozhodovat, jak se starat o své zdraví a zodpovědnosti. Alkoholová

nebo jakákoli jiná závislost má na rodinu vždy velký vliv. Pokud trpí závislostí muž, většinou se jedná o finanční dopady na rodinnou situaci, pokud je ale závislá žena, dopad na běžný chod domácnosti bývá vážnější.

Alkoholová závislost má vždy největší dopady na děti. Ty si mohou ze závislosti rodičů nést celoživotní trauma. V souvislosti s dětmi se závislost rodičů nejčastěji projevuje ve školních zařízeních. Některé děti mohou být snaživé a mít skvělý prospěch, jiným se prospěch zhorší. Každé školní zařízení má pravidelné přednášky zaměřené na škodlivost drog a alkoholu aby předcházely rozvoji závislostí u dětí a mladistvých. Toto je nesmírně důležité pro to, aby se děti snažily vyvarovat užívání drog či alkoholu. Preventivní programy jsou vždy účinnější u dětí a mladistvých než u dospělých. Primárně probíhá prevence vzniku závislostí už v rodině a to hlavně tím, že se rodiče dětem dostatečně věnují, naslouchají jim a vedou je k zodpovědnosti. Jak už je popsáno výše, každá škola využívá preventivní programy a především by měla zamezit přítomnosti drog ve škole. Školy mohou také spolupracovat například s policií a pořádat namátkové kontroly s policejními psy.

Na základě dotazníkového šetření lze říci, že nezáleží ani tak na tom, v jakém prostředí dítě vyrůstá, aby se stalo závislým na alkoholu, důležitá je osobnost každého člověka, jeho vůle, a v dětství je asi nejdůležitější, aby se rodiče dětem věnovali a kladli jim na srdce možné dopady závislostí. Toto téma je však velmi obsáhlé a nelze určit přesnou příčinu, která přispívá k rozvoji závislosti u jedince, a rodiče nemohou děti před závislostí uchránit ani sebelepší výchovou. Užívání alkoholu je problém, který mezi lidmi byl, je a bude. K rozvoji závislosti na alkoholu přispívá obrovská spousta faktorů a velký vliv má osobnost konzumenta.

Dotazníkové šetření v praktické části práce ukázalo, že ve věku 18 - 30 let se se závislostí na alkoholu potýká pouze 9% z celkového počtu respondentů, což lze hodnotit kladně. Většina respondentů vyrůstala v úplné rodině, což lze také hodnotit kladně, a měla minimálně jednoho sourozence. Pouze 4 respondenti žili během dětství pod úrovní finančního minima, ne lze tedy říci, že by nedostatek financí v dětství mohl vést k závislosti na alkoholu.

Ačkoliv odborná literatura zaujímá názor, že závislost v rodině má ve velké míře negativní vliv na všechny členy rodiny, dotazníkové šetření ukázalo, že většina respondentů nemá špatný vztah s rodiči nebo rodičem, který požíval alkohol ve větší míře,

a dokonce alkohol neměl být ani zdrojem hádek rodičů. Pouze 14 respondentů mužského pohlaví a 5 respondentek uvedlo, že jejich rodiče konzumovali alkohol denně. Lze tedy říci, že závislost na alkoholu není způsobená špatným příkladem, který jedinec během svého dětství vidí ve svých rodičích, a to i přes to, že 5 respondentů a 3 respondentky uvedli, že poprvé ochutnali alkohol právě se členy rodiny. Většina respondentů navíc ochutnala alkohol již před dosažením plnoletosti.

Dotazníkový průzkum potvrdil, že nejčastější problémy, které závislost na alkoholu lidem způsobuje, jsou rodinné a partnerské problémy. Jde tedy vidět, že závislost zasahuje především do rodinného života. Další velmi početnou skupinou jsou problémy v zaměstnání. Samozřejmě, pokud je člověk závislý na alkoholu, na práci se nedokáže soustředit nebo do zaměstnání přestává docházet, způsobuje to problémy v zaměstnání, a to se promítne do finanční situace v rodině, což byla třetí nejpočetnější skupina odpovědí. Všechny tyto problémy jdou ruku v ruce. Pozitivním zjištěním ale bylo, že se většina respondentů nesečkala v životě se šikanou.

Dotazníkový průzkum vyvrátil domněnku, že u dítěte vyrůstajícího v rodině s rodiči závislími na alkoholu se časem závislost také projeví. Dalším zjištěním bylo, že ačkoliv dítě vyrůstalo v rodině, kde se konzumoval alkohol jen příležitostně, potýkalo se v dospělosti s problémy se závislostí na alkoholu.

Některá zjištění byla velmi překvapivá, protože všeobecné výzkumy a odborná literatura mnohdy hovoří jinak, nicméně průzkum ukázal, že ačkoliv závislost na alkoholu způsobuje, mimo jiné, rodinné problémy, většina respondentů má rodinu, která je může během boje s jejich závislostí podpořit a pomoci jim. I u těchto respondentů, stejně jako u členů jejich rodiny, je důležitá prevence, a především sebedůvěra, snaha a obrovská dávka vytrvalosti.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] HŮLEK Petr a Petr URBÁNEK a kolektiv. *Hepatologie: 3. vydání*. Praha: Grada Publishing a. s., 2018. s. 768. ISBN 978-80-247-2939-8.
- [2] JANÍK Alojz a Karel DUŠEK. *Drogy a společnost*. Praha: Avicenum, 1990. s. 342. ISBN80-201-0087-3.
- [3] JENČ Filip, a kolektiv. *Alkohol jako lék*. Praha: Volvox Globator, 1998. s. 253. ISBN 80-7207-151-3.
- [4] KOPECKÁ, Ilona. *Psychologie 3. díl: Učebnice pro obor sociální činnost*. Praha: Grada Publishing a. s., 2015. s. 268. ISBN 978-80-247-3877-2.
- [5] LEIFER, Gloria. *Úvod do porodnického a pediatrického ošetřovatelství*. Praha: Grada Publishing a. s., 2004. s. 952. ISBN 978-80-247-0668-9.
- [6] MAHROVÁ, Gabriela. Martina VENGLÁŘOVÁ a kol. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada Publishing a. s., 2008. s. 168. ISBN 978-80-247-2138-5.
- [7] MATĚJKOVÁ, Erika. *Řešíme partnerské problémy*. Praha: Grada Publishing a.s, 2009. s. 144. ISBN 978-80-247-6544-0.
- [8] NEŠPOR, Karel a Ladislav CSÉMY. *Alkohol, drogy a vaše děti: Jak problémům předcházet, jak je včas rozpoznat, jak je zvládat*. Praha: Sportpropag, a. s., 1993. s. 144.
- [9] NOVÁK Tomáš a Petr ŠMOLA. *Manželské a rodinné poradenství: 2., aktualizované vydání*. Praha: Grada Publishing a. s., 2016. s. 128. ISBN 978-80-271-9020-1.
- [10] ROYCE James E. and David SCRATCHLEY. *Alcoholism and the other drug problems*. New York: The Three Press. 1996. s. 386. ISBN 978-06-848-2314-0.
- [11] SLABÝ, Martin. *Smysl života, nezdolnost a závislost na alkoholu*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. s. 290. ISBN 978-80-244-5063-6.
- [12] SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika: 2., aktualizované a doplněné vydání*. Praha: Grada Publishing a. s., 2016. s. 168. ISBN 978-80-271-0095-8.
- [13] ŠÁLKOVÁ, Barbora. *Vliv alkoholismu na sociální vztahy*. Brno, 2010. Diplomová práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Fakulta humanitních studií. Juraj Tkáč. s. 82.
- [14] ŠNÝDROVÁ, Ivana. *Psychodiagnostika*. Praha: Grada Publishing a. s., 2008. s. 143. ISBN 978-80-247-2165-1.

- [15] VITALION.CZ [online]. © 2019-2019 [cit. 2019-01-19]. Dostupné z WWW:
<<https://nemoci.vitalion.cz/alkoholismus/>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Alkoholik Osoba potýkající se se závislostí na alkoholu.

SEZNAM GRAFŮ

- GRAF Č. 1.....ZASTOUPENÍ MUŽŮ A ŽEN
- GRAF Č. 2.....VĚK
- GRAF Č. 3.....NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ MATKY
- GRAF Č. 4.....NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ OTCE
- GRAF Č. 5.....VYRŮSTAL/A JSEM
- GRAF Č. 6.....POČET VLASTNÍCH SOUROZENCŮ
- GRAF Č. 7.....POCHÁZÍTE Z RODINY, KTERÁ ŽILA NA ÚROVNI:
- GRAF Č. 8.....JAK ČASTO KONZUMOVALI VAŠI RODIČE,
NEBO JEDEN Z NICH, BĚHEM VAŠEHO DĚTSTVÍ ALKOHOL?
- GRAF Č. 9.....BYL NA VÁS NĚKTERÝ Z VAŠICH RODIČŮ BĚHEM VAŠEHO DĚTSTVÍ
AGRESIVNÍ ČI VULGÁRNÍ PO POŽITÍ ALKOHOLU?
- GRAF Č. 1.....MÁTE ŠPATNÝ VZTAH ČI ODPOR K JEDNOMU NEBO OBĚMA RODIČŮM
KVŮLI POŽÍVÁNÍ ALKOHOLU BĚHEM VAŠEHO DĚTSTVÍ?
- GRAF Č. 11.....DOCHÁZELO K ČASTÝM HÁDKÁM MEZI RODIČI V DŮSLEDKU
POŽITÍ ALKOHOLU?
- GRAF Č. 12.....OCHUTNAL/A JSTE ALKOHOLICKÉ NÁPOJE PŘED DOSAŽENÍM
PLNOLETOSTI?
- GRAF Č. 13.....JAKÉ JE VAŠE NEJVYŠŠÍ DOSAŽENÉ VZDĚLÁNÍ?
- GRAF Č. 14.....MOMENTÁLNĚ JSTE:
- GRAF Č. 15.....VÁŠ RODINNÝ STAV JE:
- GRAF Č. 16.....KOLIK MÁTE DĚTÍ?
- GRAF Č. 17.....S KÝM JSTE POPRVÉ OCHUTNAL/A ALKOHOL?
- GRAF Č. 18.....KDE JSTE POPRVÉ OCHUTNAL ALKOHOL?
- GRAF Č. 19.....UVEĎTE VAŠE OSOBNÍ PROBLÉMY ZPŮSOBENÉ UŽITÍM ALKOHOLU:
- GRAF Č. 20.....SETKAL/A JSTE SE VE SVÉM ŽIVOTĚ S ŠIKANOU?

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha PI: Dotazník

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den,

jsem studentem 3. ročníku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, oboru Sociální pedagogika a ve své závěrečné práci se budu zabývat tématem „Vliv alkoholové závislosti na rodinné prostředí z hlediska řešení sociálně - pedagogických problémů“.

Rád bych Vás požádal o vyplnění anonymního dotazníku složeného z 25 uzavřených otázek. Vyplnění dotazníku Vám zabere maximálně 10 minut a pomůže mi k mému výzkumu.

V případě jakýchkoliv dotazů mě neváhejte kontaktovat na e-mail: valko3@seznam.cz

DOTAZNÍK

1) Pohlaví

- a) Muž
- b) Žena

2) Věk

- a) 18 až 30
- b) 31 až 50
- c) 51 až 60
- d) 61 a více

3) Nejvyšší dosažené vzdělání Vaší matky

- a) Základní škola
- b) Střední odborné učiliště, střední škola neukončená maturitní zkouškou
- c) Středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou
- d) Vysokoškolské vzdělání
- e) Nevím

4) Nejvyšší dosažené vzdělání Vašeho otce

- a) Základní škola
- b) Střední odborné učiliště, střední škola neukončená maturitní zkouškou
- c) Středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou
- d) Vysokoškolské vzdělání
- e) Nevím

5) Vyrůstal/a jsem:

- a) V úplné rodině
- b) V neúplné rodině

- c) V dětském domově, pěstounské péči
- d) U příbuzných

6) Počet vlastních sourozenců

- a) 0
- b) 1
- c) 2 a více

7) Pocházíte z rodiny, která žila na úrovni:

- a) pod úroveň životního minima
- b) nad úroveň životního minima
- c) na úrovni finančního dostatku

8) Jak často konzumovali Vaši rodiče, nebo jeden z nich, během Vašeho dětství alkohol? (Pokud jste nevyrostal/a s rodiči nebo jedním z nich, přejděte na otázku č. 12)

- a) denně
- b) jednou až dvakrát týdně
- c) příležitostně (společenské události)
- d) Rodiče alkohol nepili

9) Byl na Vás některý z Vašich rodičů příp. oba během Vašeho dětství agresivní či vulgární po požití alkoholu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Rodiče alkohol nepili

10) Máte špatný vztah či odpor k jednomu nebo oběma rodičům kvůli požívání alkoholu během Vašeho dětství?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Rodiče alkohol nepili

11) Docházelo k častým hádkám mezi rodiči v důsledku požití alkoholu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Rodiče alkohol nepili

12) Ochutnal jste alkoholické nápoje před dosažením plnoletosti?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nepamatuji si

13) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) Základní škola
- b) Střední odborné učiliště, střední škola neukončená maturitní zkouškou
- c) Středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou
- d) Vysokoškolské vzdělání

14) Momentálně jste:

- a) zaměstnaný
- b) nezaměstnaný
- c) ve starobním/invalidním důchodu
- d) na mateřské/rodičovské dovolené

15) Váš rodinný stav je:

- a) bez partnera/vdovec/vdova
- b) partnerství
- c) manželství
- d) rozvedený

16) Kolik máte dětí?

- a) 0
- b) 1
- c) 2 a víc

17) S kým jste poprvé ochutnal/a alkohol?

- a) Se spolužáky ze školy
- b) S přáteli či vrstevníky
- c) S členy rodiny
- d) Sám

18) Kde jste poprvé ochutnal/a alkohol?

- a) Doma
- b) V práci
- c) V restauraci, hospodě, baru
- d) Na společenské akci, oslavě

19) V současné době pijete alkohol

- a) Ano
- b) Ne

20) Z jakého důvodu jste pil/a nebo pijete alkohol? (možnost více odpovědí)

- a) Pro odreagování
- b) Abych se přizpůsobil/a ostatním
- c) Protože se nudím
- d) Kvůli jeho chuti
- e) Alkoholem řeším své problémy
- f) Dodává mi sebedůvěru
- g) Cítím se po něm dobře
- h) Nevím
- i) Z jiného důvodu

21) Uveďte Vaše osobní problémy způsobené užitím alkoholu (možnost více odpovědí):

- a) Partnerské/rodinné problémy
- b) Problémy v práci/škole

- c) Finanční problémy
- d) Problémy se zákonem v rovině přestupků (proti majetku, v dopravě, veřejné pohoršení atd.)
- e) Problémy se zákonem v rovině trestných činů (poškození cizí věci, výtržnictví, ublížení na zdraví, v dopravě atd.)

22) Setkal/a jste se ve svém životě s šikanou?

- a) Ano, byl/a jsem obětí
- b) Ano, byl/a jsem agresorem
- c) Nešel/a jsem

23) Podstoupil/a jste léčbu v protialkoholní léčebně opakovaně?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Neléčil/a jsem se v léčebně

24) Co bylo důvodem k zahájení Vaší léčby v protialkoholním zařízení?

- a) Mé vlastní rozhodnutí
- b) Nátlak rodiny
- c) Nátlak vedení v zaměstnání
- d) Rozhodnutí soudu/jinému státnímu orgánu

25) Kdo Vás podporuje při léčbě v protialkoholním zařízení?

- a) Rodina
- b) Přátele, kolegové z práce
- c) Personál zařízení, ostatní účastníci léčby
- d) Nikdo mě nepodporuje

Děkuji za Váš čas

Miloš Val'ko